

N:o 184.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående fördelning af de medel, som komma att under år 1909 och 1910 afsättas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder; gifven Stockholms slott den 19 mars 1909.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ett blandadt civil- och ecklesiastikärende vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå Riksdagen att, beträffande fördelningen af de medel, som, jämlikt 25 § i nådiga förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905, komma att under år 1909 och 1910 afsättas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, medgifva,

att af samma medel må under de villkor, som af Kungl. Maj:t pröfvas lämpliga, utgå

såsom understöd för år 1910 åt kuranstalten Sans Souci	kronor	7,000: —
såsom understöd för år 1910 åt Stockholms alkoholisthem	»	8,500: —
för uppförande af ett bad- och tvätthus jämte klappbrygga vid nyssnämnda kuranstalt	»	12,000: —
såsom understöd för år 1910 åt kuranstalten Solvik å Styrso	»	5,000: —
såsom bidrag till byggnadskostnaden för svenska diakonsällskapets alkoholisthem vid Stora Sköndal	»	12,000: —

Transport kronor 44,500: —

	Transport	kronor	44,500: —
såsom bidrag till uppehållande under år 1909 af verksamheten vid sistnämnda anstalt.....	»		6,000: —
till pristäflan för en folkskrift rörande alkoholismen	»		3,000: —
till främjande af järnvägsmännens helnykterhetsförbunds verksamhet	»		2,000: —
till internationella byrån för alkoholismens bekämpande	»		750: —
till främjande af svenska sällskapets för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapets, verksamhet under år 1910	»		12,000: —
till främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet under år 1910	»		10,000: —
till anordnande af kurser i alkohologi och hälsolära under åren 1909 och 1910 för seminariernas, allmänna läroverkens, flickskolornas och folkhögskolornas lärarkårer samt gymnastiklärarna vid rikets seminarier och allmänna läroverk äfvensom för anordnande af en liknande kurs år 1910 för folkskollärare	»		83,000: —
såsom understöd för år 1910 till utgifvande af åskådningmateriell för nykterhetsundervisningen.....	»		7,000: —
till understöd för fortsatt utgifvande under år 1910 af tidskriften Mimer.....	»		2,000: —
för främjande af Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet under år 1910	»		3,000: —
för främjande af Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet under år 1910... samt	»		4,000: —
för främjande af Sveriges nationaltempels af tempelarordens studieverksamhet under år 1910	»		5,000: —
Summa kronor			182,250: —

samt att, sedan berörda belopp, 182,250 kronor, äfvensom de af Riksdagen från ifrågavarande medel tidigare anvisade belopp utgått, återstoden af de medel, som under åren 1909 och 1910 komma att afsättas för ifrågavarande ändamål, ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskaps följder.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hamilton.

Protokoll öfver blandadt civil- och ecklesiastikärende, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 mars 1909.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 HAMMARSKJÖLD,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 grefve EHRENSVÄRD,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER.

1:o.

Chefen för civildepartementet, statsrådet grefve Hamilton anförde.

Enligt 25 § i nådiga förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 skola de afgifter, som enligt samma förordning inflyta för rättigheterna till detaljhandel med brännvin, äfvensom den nettovinst af rörelsen, som bolag enligt 21 § skall afstå, fördelas på det sätt, att, beträffande stad, tjugunio hundraedelar af bolagets nyssnämnda afgifter och nettovinst tillfalla staden, under det återstoden insättes i statskontoret, samt att för landsbygd hela beloppet insättes i statskontoret.

Af de andelar, hvilka sålunda ingå till statskontoret, skall afsättas ett belopp, motsvarande en hundraedel af samtliga afgifter och vinstmedel för riket, för att användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder.

Förordningen trädde i kraft, i fråga om stad den 1 oktober 1907 och beträffande landsbygden den 1 november 1907. Det försäljningsår, som sålunda började respektive den 1 oktober och den 1 november 1907, skulle enligt förordningen anses sluta med den 31 december 1908.

Årsafgift för rättighet till detaljhandel med brännvin skall enligt 22 § i förordningen för hvarje halfår förskottsvis erläggas, men enligt 21 § skall bolag först inom mars månads utgång efter försäljningsårets slut till vederbörande aflämna afgifter för öfverlätna försäljningsrättigheter och nettovinsten. Den i 25 § föreskrifna fördelning af ifrågasvarande afgifter och vinstmedel för det försäljningsår, som slutade med den 31 december 1908, kan sålunda försiggå först efter innevarande månads utgång. Att till siffran bestämma beloppet af de medel, som komma att afsättas, kan sålunda icke ske. Emellertid utgjorde försäljningsavgifterna jämte bolagens vinstmedel under försäljningsåret 1905—1906 13,552,760 kronor 30 öre och under försäljningsåret 1906—1907 13,647,170 kronor 42 öre. Då det torde kunna antagas, att ifrågasvarande medel icke komma att uppgå till lägre belopp för följande försäljningsår, lära desamma kunna beräknas för försäljningsåret $\frac{1 \text{ okt.}}{1 \text{ nov.}}$ 1907—31 dec. 1908 till åtminstone 17,000,000 kronor och för nu löpande försäljningsår till minst 13,600,000 kronor, eller tillsammans 30,600,000 kronor. Det belopp, som kommer att under år 1909 och 1910 afsättas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, synes sålunda icke komma att understiga 300,000 kronor.

Emellertid har 1908 års Riksdag redan förfogat öfver en del af samma medel. Sålunda har medgifvits, att af samma medel må utgå

såsom understöd för år 1909 åt kuranstalten Sans Souci	kronor	7,000: —
såsom understöd för år 1909 åt Stockholms alkoholisthem	»	8,500: —
såsom understöd för år 1909 åt kuranstalten Solvik å		
Styrsö	»	5,000: —
för främjande under år 1909 af den verksamhet, som enligt fastställda stadgar åligger svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet	»	4,000: —
för främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet under år 1909	»	10,000: —
för fortsatt utgifvande af tidskriften Mimer	»	1,500: —
till främjande af Sveriges studerande helnykterhetsförbunds nykterhetsverksamhet under år 1908	»	2,000: —

Summa kronor 38,000: —

Det återstående belopp, som under år 1909 och 1910 kan beräknas finnas tillgängligt, skulle således uppgå till omkring 260,000 kronor; och tillåter jag mig nu underställa Eders Kungl. Maj:t frågan om dessa medels fördelning.

Innan jag redogör för de framställningar, som i ärendet inkommit, ber jag få erinra, att Riksdagen, på hvars initiativ nu förevarande bestämmelse i brännvinsförordningen tillkommit, i sin skrifvelse i ämnet af den 18 maj 1905 anförde, att Riksdagen genom formuleringen af 25 § i korthet antydtt de ändamål, för hvilka medlen borde användas. Af dessa medel, yttrade Riksdagen vidare, torde anslag kunna utgå till anordnande af föreläsningar i nykterhetsfrågor, till föreningar med nykterhetsundervisning såsom ändamål, till undervisning af lärare och lärarinnor i och för ett tillfredsställande ordnande af den dem ålagda undervisningen om rusdryckerna och deras verkningar, jämte andra nykterhet främjande ändamål. Motarbetandet af dryckenskapens följder syntes åter enligt Riksdagens förmenande kunna ske genom anslag för upprättande af stats- eller kommunalasyler för alkoholister samt i form af understöd åt privata alkoholistasyler m. m.

Jag öfvergår härefter till de särskilda ansökningar, som i ärendet inkommit till civildepartementet.

Kuranstalten
Sans Souci.

På grund af särskilda framställningar har Riksdagen beviljat för hvart och ett af åren 1894—1900 ett extra anslag af 2,000 kronor, för hvart och ett af åren 1901—1904 ett extra anslag af 3,000 kronor samt för hvart och ett af åren 1905—1908 ett extra anslag af 4,000 kronor, att utgå till understöd åt *kuranstalten Sans Souci* på villkor, som af Kungl. Maj:t pröfvades lämpliga.

Sedermera har, såsom förut antydts, 1908 års Riksdag medgifvit, att under de villkor, som af Eders Kungl. Maj:t pröfvades lämpliga, finge såsom understöd för år 1909 åt nämnda kuranstalt utgå af de, jämlikt 25 § i nämnda förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905, till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder afsatta, hos statskontoret innestående medel ett belopp af 7,000 kronor.

Genom nådigt bref den 17 juni 1908 har Eders Kungl. Maj:t förklarat, att för åtnjutande af berörda understöd för år 1909 skulle lända till efter rättelse enahanda bestämmelser, som gällt för tidigare beviljade anslag.

Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd skrift har nu styrelsen för anstalten i underdånighet anhållit, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå

Riksdagen att jämväl för år 1910 bevilja anstalten ett statsanslag af 7,000 kronor.

Uti afgifvet underdånigt utlåtande af den 28 september 1908 har medicinalstyrelsen tillstyrkt framställningen och därvid vitsordat, att ifrågavarande kuranstalt fortfarande är i behof af statsunderstöd, samt att de af Eders Kungl. Maj:t förut för det för ändamålet beviljade understödets åtnjutande föreskrifna villkor blifvit af anstalten uppfyllda.

Den af mig infordrade redogörelsen för kuranstaltens verksamhet under år 1907 utvisar, att under året å anstalten vårdats 42 patienter, däraf 30 nyinskrifna och 12 öfverförda från 1906. Af de 42 vårdade utskrefvos 29 under året, under det 13 kvarlägo vid årsskiftet. I 20 fall af de 29 utskrifna har behandlingen lämnat fullt godt resultat. Beträffande de 9 återstående ha 3 återfallit, 2 måst skiljas från anstalten före kurtidens slut på grund af upprepade öfverträdelse af gällande ordningsregler och 3 lämnat anstalten efter alltför kortvarig behandlingstid. Om 1 har underrättelse angående kurresultatet ej erhållits.

Inkomsterna af patientafgifter och statsanslag hafva uppgått till 15,391 kronor 50 öre, under det omkostnaderna belöpt sig till 15,053 kronor 15 öre.

På grund af hvad sålunda förekommit synes det begärda understödet böra beredas anstalten för år 1910.

Riksdagen har på extra stat beviljat *Stockholms alkoholisthem* till upprätthållande af verksamheten vid kuranstalten Eolshäll anslag för år 1899 af 2,000 kronor, för hvart och ett af åren 1900—1903 af 4,000 kronor samt för ett hvart af åren 1904—1908 af 6,000 kronor att utgå på villkor, som af Kungl. Maj:t pröfvades lämpliga.

Stockholms
alkoholist-
hem.
a) Anslag till
underhålls-
kostnad.

Sedermåra har, såsom förut nämnts, 1908 års Riksdag medgifvit, att under de villkor, som af Eders Kungl. Maj:t pröfvas lämpliga, må såsom understöd för år 1909 åt Stockholms alkoholisthem utgå af de till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder afsatta, hos statskontoret innestående medel ett belopp af 8,500 kronor.

Genom nådigt bref den 17 juni 1908 har Eders Kungl. Maj:t förklarat, att för åtnjutande af berörda understöd för år 1909 skulle lända till efterrättelse enahanda bestämmelser, som gällt för tidigare beviljade anslag.

Styrelsen för alkoholisthemmet har nu i skrifvelse den 7 oktober 1908 i underdånighet anhållit, att ett anslag å 8,500 kronor måtte ut-

verkas jämväl för år 1910 till bedrifvande af verksamheten å kur-anstalten.

Af den redogörelse för anstaltens verksamhet under år 1907, som afgifvits af anstaltens läkare, framgår, att under nämnda år å anstalten, som vid årets början haft 11 patienter, intagits 40 patienter, hvadan hela antalet vårdade utgjort 51, af hvilka 15 varit kvar vid årets slut. Af de 36 under året utskrifna patienterna hafva 16 blifvit botade och 5 förbättrade, medan 10 återfallit och 1 visat sig omöjlig för kur och utskrifvits på grund af styrelsens beslut. Beträffande 4 har resultatet antecknats såsom okänt. Rörande anstaltens ekonomi blir jag i tillfälle att närmare yttra mig under nästföljande punkt.

På grund af nådig remiss har medicinalstyrelsen den 16 oktober 1908 afgifvit underdånigt utlåtande, och har styrelsen, som vitsordat behovet af det begärda statsunderstödet och tillika anmält, att de föreskrifna villkoren för det hittills beviljade statsanslaget blifvit af anstalten uppfyllda, tillstyrkt bifall till ansökningsen.

På grund af hvad sålunda förekommit torde understöd till belopp af 8,500 kronor böra beviljas Stockholms alkoholisthem af ifrågasvarande medel.

b) Anslag till
nybyggnad.

Styrelsen för *Stockholms alkoholisthem* har vidare i underdånig skrifvelse den 7 oktober 1908 gjort framställning om statsanslag till kostnaderna för ett bad- och tvättthus vid anstalten.

Styrelsen anför i sin skrifvelse följande.

Då anstalten 1897 öppnade sin verksamhet, fanns ett mindre tvätt-hus, afsedt för privatbruk. Sedermera uppfördes en mindre badhusbyggnad, hvilken emellertid numera icke motsvarar tidens kraf i hygieniskt hänseende. På grund af dessa inrättningars otillräckliga storlek och dåliga beskaffenhet har styrelsen låtit uppföra en byggnad, afsedd till varm- och kallbadhus samt tvättstuga med torkvind. Styrelsen meddelar vidare, att anstalten trots statsbidrag alltid haft ekonomiska svårigheter, så att de ordinarie inkomsterna icke räckt till uppförande af nya välbehöfliga byggnader eller utförande af lika nödvändiga hygieniska anordningar, men att dock genom enskilda personers frikostighet uppförts nytt verkstadshus och en uthusbyggnad, hvarjämte vatten- och aflöppsledningar anlagts och stora villan tillbyggts, allt för en sammanlagd kostnad af omkring 14,000 kronor.

Styrelsen påpekar slutligen, att fripatienter årligen under längre

eller kortare tid vårdas vid anstalten, och att styrelsen beviljar ned-sättning i kurafigten åt alla, som kunna styrka, att sådan ersättning är behöflig.

Under åberopande af dessa omständigheter har styrelsen anhållit om beviljande af ett anslag å 12,000 kronor till den nu ifrågasatta byggnaden.

Vid ansökningen har fogats ritning till byggnaden jämte kostnads-beräkning.

Af ritningen framgår, att byggnaden skulle komma att inrymma tvättstuga, ett rum afsedt till bostad eller strykrum, ångpannerum, badstu, bad- och duschrum, afklädningsrum och torkvind. Med bygg-naden skulle sammanbyggas ett kallbadhus.

Kostnadsberäkningen upptager följande poster:

grundläggning och planering	Kronor	1,150: —
uppförande af huset med målning och glas	»	5,680: —
ångpanna, rörledning samt bad- och tvättattiralj	»	3,920: —
badsump, inpanelning af torkvind m. m.	»	1,250: —
		<hr/>
		Kronor 12,000: —

I afgifvet underdånigt utlåtande har medicinalstyrelsen tillstyrkt bi-fall till ansökningen och därvid vitsordat behof af såväl badhus som tvättstuga vid en anstalt af ifrågavarande art, hvarjämte styrelsen för-klarar sig icke hafva något att anmärka mot anordningarna i det för sådant ändamål uppförda huset, såvidt de framgå af den bifogade rit-ningen.

Hvad i ärendet förekommit synes mig gifva vid handen, att ifrågavarande byggnadsarbete, som nu är utfördt, varit för anstal-ten väl behöfligt. Anstaltens ekonomi torde emellertid icke vara sådan, att den utan allvarliga olägenheter kan bestrida kostnaderna för byggnaden. Af revisionsberättelsen för år 1907 framgår, att in-komsterna under året uppgått till 34,155 kronor 89 öre, däraf stats-anslag 6,000 kronor och gäfvor 1,600 kronor, under det utgifterna be-löpt sig till 30,059 kronor 47 öre, hvarjämte bland utgifterna upptagits för underhåll af inventarier och afskrifning en post å 4,096 kronor 42 öre. Af styrelseberättelsen inhämtas, att af detta belopp 2,925 kronor 37 öre användts till afskrifning å inventarier.

Ställningen den 31 december 1907 visar följande

Tillgångar:

Egendomen Eolshäll	Kronor 50,000: —
Inventarier.....	» 6,000: —
Bränsle	» 117: 50
Hushållet	» 183: 05
Kassabehållning.....	» 11: 96
	<hr/> Kronor 56,312: 51

Skulder:

Mot inteckning i egendomen	Kronor 20,000: —
Industri-Kreditaktiebolaget	» 5,000: —
Förskotterade pensionärsafgifter	» 5,240: 43
Obetalta räntor	» 247: 69
Obetalta räkningar	» 9,489: 76
Beslutad byggnad	» 1,433: 67
	<hr/> Kronor 41,411: 55
Tillgångar utöfver skulder	» 14,900: 96
	<hr/> Kronor 56,312: 51

Det bland skulderna upptagna beloppet å 1,433 kronor 67 öre har enligt styrelseberättelsen reserverats för uppförande af en ny uthusbyggnad och ett redskapsskjul.

Såsom framgår af denna redogörelse öfverskjuta anstaltens tillgångar ej obetydligt skulderna. Men härvid är dock att märka, att den hufvudsakliga tillgången är bunden i fastigheten och att någon nämnvärd kontant behållning ej finnes. Däremot tynges ekonomen af en sväfvande skuld på inemot 10,000 kronor, som anstalten säkerligen ej utan vissa svårigheter kan afarbata. Skulle nu anstaltens budget ytterligare belastas med kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag, blefve ställningen sannolikt ganska bekymmersam.

Med hänsyn till sålunda anförda omständigheter och då, såsom medicinalstyrelsen också anført, någon anledning till anmärkning mot de å ritningen föreslagna anordningarna i byggnaden icke synes föreligga, har jag ansett mig böra tillstyrka framställningen.

Hvad nu angår storleken af det begärda statsanslaget, har jag för att kunna bedöma denna del af frågan från anstalten infordrat närmare upplysningar, och ha därvid för mig företetts entreprenadkontrakt och

räkningar med afseende å ifrågavarande byggnadsföretag, slutande å ett sammanlagdt belopp af 11,858 kronor 60 öre, med hvilken summa arbetet å byggnaden skulle vara slutfördt. Därjämte har uppvisats kostnadsförslag å en klappbrygga, som skulle uppföras i omedelbart sammanhang med bad- och tvätthuset. Kostnadsförslaget slutar å ett belopp af 400 kronor. På grund häraf har jag icke något att erinra mot beloppets storlek.

Utbetalning af det statsbidrag, som kan komma att beviljas, torde emellertid icke böra äga rum, förrän byggnadsarbetet blifvit genom medicinalstyrelsens försorg afsynadt och godkändt.

I likhet med hvad som af 1907 års Riksdag föreskrefs vid beviljande af statsbidrag till uppförande af en nybyggnad vid kuranstalten Sans Souci invid Uppsala, torde vidare vissa garantier böra fordras, för att nu ifrågavarande byggnad må komma att allt framgent användas till det allmännas bästa. I sådant afseende synes lämpligen kunna föreskrifvas, att föreskrifterna i §§ 16 och 17 i stadgarna för stiftelsen Stockholms alkoholisthem icke må kunna utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd tillämpas eller ändras. Dessa paragrafer äro af följande lydelse:

§ 16.

Förslag om ändring i dessa stadgar eller om stiftelsens upplösning må ej slutligen antagas å det sammanträde, hvarå det blifvit väckt, utan skall, om det antages, lämnas hvilande till annat sammanträde, som dock ej må hållas förr än en månad efter det förstnämnda. Till det senare sammanträdet skall styrelsen afgifva utlåtande öfver förslaget, som, om det afstyrkes, ej kan af sammanträdet antagas, såvida ej minst två tredjedelar af de närvarandes röster afgifvits för detsamma.

§ 17.

Beslutes, på sätt i föregående § är stadgadt, upplösning af stiftelsen, skola alla dess tillgångar så i fast som lös egendom, sedan skulderna blifvit gäldade, tillfalla annan likartad stiftelse.

På grund af hvad jag sålunda anført anser jag, att för uppförande af ett bad- och tvätthus jämte klappbrygga vid Stockholms alkoholisthems kuranstalt vid Eolshäll bör, på villkor, som af Eders Kungl. Maj:t pröfvas lämpliga, utgå ett belopp af 12,000 kronor af de medel, som nu äro ifrågasatta till fördelning.

*Kuranstalten
Solvik å
Styrsö.*

Sedan Eders Kungl. Maj:t hos 1908 års Riksdag gjort framställning om anslag till understöd åt *kuranstalten Solvik å Styrsö*, har denna framställning på det sätt bifallits, att Riksdagen, såsom förut antydts, medgifvit, att under de villkor, som af Eders Kungl. Maj:t pröfvades lämpliga, finge såsom understöd för år 1909 åt nämnda kuranstalt utgå af de till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder afsatta, hos statskontoret innestående medel ett belopp af 5,000 kronor.

Genom nådigt bref den 13 november 1908 har föreskrifvits, att för åtnjutande af ifrågavarande understöd följande villkor skola lända till efterrättelse, nämligen:

att kuranstaltens förvaltning handhafves af en utaf Västra Sveriges Blåbandsförbund utsedd styrelse, som antager föreståndare för anstalten;

att anstalten står under tillsyn och kontroll af landshöfdingen i Göteborgs och Bohus län eller, om han anser sig därtill förhindrad, af en utaf Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet förordnad inspektor;

att vid anstalten samtidigt mottagas högst sjutton patienter eller, därest den i anstaltens sjukhusbyggnad befintliga torkvind inredes till sjukrum, högst tjuguen patienter;

att för det beviljade understödet endast obemedlade patienter, utan afseende å hemort inom riket, mottagas vid anstalten;

att de i anstalten intagna sjukas vård öfvervakas af legitimerad läkare; samt

att till medicinalstyrelsen ställd berättelse med redogörelse för anstaltens verksamhet under året före utgången af mars månad nästföljande år af anstaltens styrelse och läkare aflämnas till förste provinsialläkaren i länet.

Därjämte erhöll statskontoret nådig befallning att af ofvannämnda hos statskontoret innestående medel till nämnda styrelse utbetala det beviljade understödet med halfva beloppet i slutet af juni 1909 och återstoden i slutet af december samma år, sedan genom intyg af den person, som hade inseende öfver anstalten, blifvit styrkt, att de för ifrågavarande understöds åtnjutande stadgade villkor, såvidt den förflutna delen af året anginge, blifvit fullgjorda.

Uti en till Eders Kungl. ställd skrift har styrelsen för Västra Sveriges Blåbandsförbund i underdånighet anhållit att jämväl för år 1910 komma i åtnjutande af enahanda bidrag, som för år 1909 blifvit för kuranstalten beviljadt.

Vid ansökningen har fogats årsberättelse för år 1908, hvaraf inhämtas, att å anstalten, som öppnades den 2 april 1908, till årets slut 20 patienter emottagits till vård. Af dem funnos 11 kvar vid årsskiftet, de öfriga hade efter längre eller kortare vistelse vid anstalten afbrutit sin kur. Hvarje patient har kostat anstalten 2 kronor 40 öre om dagen, däri ej inberäknadt underhåll af fastigheter och inventarier, brandförsäkring m. m. Då hvarje patient erlägger en afgift af allenast 2 kronor utom de, som vistas på anstalten på fattigvårdens i Göteborg bekostnad, för hvilka erlägges en afgift af allenast 1 krona 50 öre om dagen, är uppenbart, att anstaltens drift gått med förlust.

Af ett vid ansökningen fogadt räkenskapssammandrag för år 1908 inhämtas också, att, medan under året influtit från Älfsborgs läns landsting 500 kronor samt för patientavgifter och arbeten, utförda af patienter, 5,976 kronor 55 öre eller tillsammans 6,476 kronor 55 öre, utgifterna för aflöningar, hushåll, diverse omkostnader och andra utgifter för patienter belöpt sig till sammanlagdt 8,504 kronor 42 öre. Å fastigheten samt för inventarier har utlagts 4,160 kronor 78 öre. Anstalten har under 1908 måst upptaga ett lån å 5,000 kronor.

Medicinalstyrelsen har uti afgifvet underdånigt utlåtande hemställt, att det begärda statsunderstödet måtte jämväl för år 1910 anstalten beviljas.

På grund af hvad i ärendet förekommit synes mig ansökningen böra bifallas.

Svenska diakonsällskapet har under år 1908 uppfört ett *räddningshem*, afsedt för *manliga alkoholister* ur arbetsklassen å sin egendom *Stora Sköndal* i Brännkyrka socken.

Svenska Diakonsällskapet
alkoholisthem
vid Stora
Sköndal.
a) Anslag till
nybyggnad.

I en till Eders Kungl. Maj:t ställd skrift af den 30 september 1908 har nu sällskapet anhållit om statsbidrag till belopp af 12,000 kronor för anstaltens uppförande.

I sin skrifvelse meddelar diakonsällskapet, att dess styrelse jämte några för diakonanstalten intresserade personer under år 1906 utfärdat ett upprop till allmänheten att samla bidrag till upprättandet af ett sådant räddningshem, ett företag, hvars stora behöflighet vitsordades genom underskrifter å ifrågavarande upprop af representanter för samtliga större nykterhetskorporationer inom landet. Nämnda upprop medförde det lyckliga resultat, att en mängd bidrag inflöto, och, ehuru ej hela den erforderliga summan hopsamlades, ansåg sig styrelsen dock kunna påbörja uppförandet af alkoholisthemmet, hvilket beräknats för omkring 20 patienter.

Sällskapet åsyftar, enligt hvad i dess skrifvelse anföres, med detta hem att kunna där bereda vård för obemedlade alkoholister. Afgifterna skulle därför sättas låga, 250 kronor om året, och skyddslingarna skulle genom sitt arbete skaffa hemmet inkomster, i den mån detta vore möjligt. Sällskapet har därför begärt statsanslag jämväl till underhållskostnaderna, en fråga, hvartill jag sedermera återkommer.

Sällskapet meddelar vidare, att genom omförmälda insamling ett belopp af omkring 36,000 kronor influtit. Emellertid beräknade sällskapet i sin skrifvelse byggnadskostnaderna till omkring 48,000 kronor och anhöll därför om statsbidrag, motsvarande skillnadsbeloppet, 12,000 kronor, som täckts genom upptagande af tillfälligt lån.

Sedan medicinalstyrelsen erhållit nådig befallning att, efter infordrande från vederbörande af ritningar och kostnadsförslag rörande den i ärendet omförmälda byggnad, afgifva underdånigt utlåtande öfver de föreslagna anordningarnas lämplighet samt de uppgifna kostnaderna äfvensom förslag till de villkor, under hvilka anslag för ändamålet skulle kunna beviljas, har medicinalstyrelsen med eget underdånigt utlåtande af den 8 januari 1909 öfverlämnat ritningarna till anstalten, och inhämtas däraf, att huset är uppfördt i två våningar af trävirke med kalkputs under tak af tegel samt med källarvåning af tegel.

Vidare har bifogats följande tablå:

Ekonomisk tablå

angående

Alkoholisthemsbyggnaden å Stora Sköndal.

Utgifter:

För byggnaden:

Enligt entreprenadkontrakt	31,935: 60	
» uppgift å extra arbeten.....	6,655: —	
Afgår för möbler	800: —	5,855: —
Tillägg å godkändt kostnadsförslag	950: —	
Arfvode till arkitekt och byggnadskontrollant...	1,460: 30	
Extra afgifter för ritningar och byggnadsbeskr.	32: 47	40,233: 37
	Transport	40,233: 37

	Transport	40,233: 37	
För vatten- och värmeledning:			
Enligt entreprenadkontrakt	10,582: —		
Extra arbeten enligt anbud och kostnadsförslag	196: —		
Vattenledning fram till byggnaden	941: 10		
Arfvode till kontrollant	200: —		
Andra kostnader	734: —	12,653: 10	
	Summa kronor	52,886: 47	

Influtna medel:

Gåfvomedel	34,674: 47		
Afgår för insamlingslistor, annonser och redovisningar	577: 25	34,097: 22	
Ränta å ofvanstående		1,621: 66	
	Summa kronor	35,718: 88	

De angifna utgiftsposterna bestyrkas af tablån bifogade handlingar.

I sitt utlåtande har medicinalstyrelsen anført, att styrelsen mot anordningarna med mera inom alkoholisthemmet, sådana dessa framgå af de öfversända ritningarna, icke funnit annat att anmärka, än att för användande vid eldfara reservtrappor eller fasta stegar syntes böra anordnas i bägge ändar af öfversta våningens korridor. Luftutrymmet inom några af sjukrummen, särskildt tvårumslägenheterna, anser styrelsen visserligen vara väl litet, särskildt som rumshöjden knappast uppgår till 3 meter, men vid det förhållande att väggen mellan sjukrummen och midtelkorridoren inom större delen af sjukafdelningen delvis icke går upp till taket, anser styrelsen denna olägenhet motverkas på tillfredsställande sätt.

Medicinalstyrelsen hemställer vidare, att Eders Kungl. Maj:t måtte fastställa följande villkor för åtnjutande af det ifrågasatta statsanslaget, nämligen:

att anstalten i öfverensstämmelse med diakonsällskapets angifna önskemål uteslutande användes såsom sjukhem för manliga alkoholister ur arbetskassen,

att vårdafgiften för patienterna icke sättes högre än till 250 kronor om året,

att vid anstalten icke flera än 22 patienter samtidigt mottagas, så länge anstalten ej har större utrymme än för närvarande,

att kuranstaltens förvaltning handhafves af Svenska diakonsällskapets styrelse, som antager föreståndare för anstalten,

att anstalten står under tillsyn och kontroll af landshöfdingen i Stockholms län, eller, om han anser sig därtill förhindrad, af en utaf Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet förordnad inspektor,

att de i anstalten intagna sjukas vård öfvervakas af legitimerad läkare,

samt att till medicinalstyrelsen ställd berättelse med redogörelse för anstaltens verksamhet under året före utgången af mars månad nästföljande år af anstaltens styrelse och läkare aflämnas till förste provinsialläkaren i länet.

Såsom känt finnas för närvarande tre anstalter för vård af alkoholister, Sans Souci invid Uppsala med 17 platser, Stockholms alkoholisterhem vid Eolshäll med 21 platser och kuranstalten Solvik med 17, högst 21 platser. Att behovet af vårdplatser härigenom icke är ens närmelsevis fyllt, torde utan vidare vara klart. Särskildt torde för obemedlade patienter krävas väsentligen ökad möjlighet till anstaltsvård. Anstalterna vid Sans Souci och Eolshäll äro nämligen inrättade hufvudsakligen för mottagande af sådana patienter, som kunna själfva till största delen bestrida de med deras vård förenade kostnader. Kuranstalten Solvik är visserligen afsedd väsentligen för obemedlade patienter ur arbetarklassen. Men äfven där ställa sig afgifterna, såsom förut nämnts, jämförelsevis höga.

Å nu ifrågavarande anstalt, som är afsedd för högst 22 patienter, skulle åter mottagas uteslutande alkoholister ur arbetarklassen, och vårdavgiften skulle icke sättas högre än 250 kronor om året. På grund häraf synes anstalten vara ägnad att fylla ett verkligt behov.

Byggnaden, som enligt hvad medicinalstyrelsen vitsordar, är i hufvudsak lämpligt anordnad, har, såsom förut omnämts, betingat en kostnad af 52,886 kronor 47 öre. Till täckande häraf har sällskapet tillgängligt ett belopp af omkring 35,700 kronor. En brist af något öfver 17,000 kronor skulle således föreligga. Någon erinran torde därför icke vara att framställa mot storleken af det begärda statsbidraget, 12,000 kronor, helst diakonsällskapets ekonomiska ställning, enligt hvad jag inhämtat genom dess i tryck tillgängliga räkenskapssammandrag för år 1907, icke är sådan, att sällskapet med egna medel kan bestrida bristen. Jag tillstyrker följaktligen framställningen.

De af medicinalstyrelsen föreslagna villkoren för statsbidragets åtnjutande synas mig lämpliga.

Diakonsällskapet har vidare, såsom jag förut omnämnt, gjort framställning om statsbidrag för uppehållande under år 1909 af verksamheten vid *alkoholisthemmet å Stora Sköndal*.

I sådant afseende har sällskapet anfört, att önskemålet vore, att afgifterna kunde sättas låga, och att patienterna genom arbete skulle bereda anstalten inkomster. Emellertid ger, säger sällskapet, erfarenheten vid handen, att sådana skyddslingar, hvarom här är fråga, genom sitt alkoholmissbruk oftast äro så försvagade, att de ej äro i stånd att åstadkomma ett mera energiskt och uthålligt arbete. Man får därför ej drifva dem för hårdt i arbetet, hvilket följaktligen från ekonomisk synpunkt sedt är af ganska ringa värde. Men anspråken på alkoholisternas vård måste, anför sällskapet vidare, enligt nutida principer ställas höga, om goda resultat skola ernås, och då blir det i ekonomiskt hänseende än sämre ställt för anstalten. Härjämte vore att beakta att, då patienterna ur hygienisk synpunkt helst böra sysselsättas med arbeten ute i det fria, dessa i vårt kalla klimat icke kunna göras så produktiva som i varmare länder, där jordbruks- och trädgårdsarbeten kunna pågå större delen af året, utan måste till icke ringa del utgöras af så litet inkomstbringande arbeten som till exempel vedhuggning, makadamslagning, väganläggningar m. m.; dock måste naturligtvis i så stor utsträckning som möjligt arbetstillfällen beredas äfven i verkstäder inom hus.

Då det alltså, heter det vidare i skrifvelsen, för svenska diakonsällskapet är alldeles tydligt, att ett alkoholisthem af den art, sällskapet tänkt sig, icke kan genom inflytande af afgifter och skyddslingarnas arbete ekonomiskt bära sig själf, har sällskapet alltid hoppats att likasom andra anstalter af liknande slag kunna för driften af hemmet få komma i åtnjutande af understöd af allmänna medel. På grund af den erfarenhet sällskapet vunnit vid sitt epileptikerhem, ser sig sällskapet ej i stånd att å sitt alkoholisthem mottaga patienter för lägre afgift än 550 kronor om året för hvarje skyddsling, oberäknad den inkomst, som hemmet kan vinna genom skyddslingarnas arbete. Denna afgift är emellertid enligt sällskapets mening tydligen för hög för att fordras af vare sig den fattiga alkoholisten själf eller af den kommun, som kunde vara intresserad af att alkoholisten erhöles vård vid hemmet. Såsom ett önskemål har sällskapet uppställt, att vårdavgifterna skulle kunna sättas så låga som högst 250 kronor om året.

I enlighet med beräkningar, som närmare framgå af ett uppgjort förslag till stat för alkoholisthemmet, skulle sällskapet, som själf icke förfogar öfver några härför erforderliga medel, för vinnande af ofvannämnda mål behöfva ett årligt understöd å 6,000 kronor af statsmedel. Detta förslag är af följande lydelse:

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 1 Saml. 1 Afd. 135 Häft.

b) Anslag
till under-
hållskost-
naden.

Inkomster:

Afgifter för 20 patienter à 250 kronor årligen	kronor	5,000: —
Arbete af patienter	»	1,500: —
Statsanslag	»	6,000: —
		<hr/>
		Kronor 12,500: —

Utgifter:*Vivre:*

20 patienter	à 85 öre om dagen		
2 vårdare	» 85 » » »		
2 tjänarinnor	» 85 » » »	kronor	7,446: —
Husfader med familj		»	<hr/> 1,220: 50
			8,666: 50

Löner:

Husfadern	kronor	750: —
Husmodern	»	250: —
Läkaren	»	500: —
1 vårdare	»	150: —
1 tjänarinna	»	200: —
Flitpengar à 2 kr. pr månad för 20 patienter	»	<hr/> 480: —
		2,330: —

Öfriga utgifter:

Ved och lyse	kronor	500: —
Medicin	»	140: —
Brandförsäkring	»	60: —
Telefon	»	50: —
Arbetsmateriel	»	250: —
Oförutsedda utgifter	»	<hr/> 503: 50
		1,503: 50
		<hr/>
		Kronor 12,500: —

I sitt förutnämnda utlåtande har medicinalstyrelsen, som tillstyrkt anslaget, anmärkt, att i statförslaget vivre beräknats för 2 vårdare och 2 tjänarinnor, men löner endast för 1 vårdare och 1 tjänarinna. Enligt upplysningar, som under hand af styrelsen inhämtats, beror detta, lik-

som ock att en del andra poster i staten kunnat upptagas till anmärkningsvärdt låga belopp, därpå att hemmet endast utgör en del af diakonanstalten å Stora Sköndal och att följaktligen vissa annars nödiga utgifter kunnat inbesparas.

Mot ansökningen om statsbidrag till ifrågavarande anstalts driftkostnader under år 1909 har jag icke något att erinra. Det begärda beloppet, 6,000 kronor, motsvarande inemot 273 kronor för hvarje af de 22 platser anstalten beräknats rymma, synes mycket rimligt.

Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd skrifvelse af den 23 september 1908 har Svenska läkarsällskapet anhållit om ett anslag af 3,000 kronor till en *pristäflan för en folkskrift rörande alkoholismen*.

Anslag till
pristäflan för
en folkskrift
rörande
alkoholismen.

I skrifvelsen meddelas, att sällskapet vid sina sammankomster den 11 och den 18 februari 1908 i en diskussion behandlat frågan om orsakerna till alkoholmissbruket, och att sällskapet i anslutning därtill beslutat att föranstalta om en pristäflan för att åstadkomma en folkskrift om »alkoholismen, dess orsaker och bekämpande».

Att alkoholfrågan är en af de allra viktigaste frågor, som sysselsätta det moderna samhället, torde, säger sällskapet vidare i sin skrifvelse, utan vidare vara uppenbart. Trots det intensiva nykterhetsarbete, som pågått de senaste årtiondena, har alkoholmissbruket fortfarande en sorgligt stor utsträckning, hvarom särskildt läkarna kunna vittna.

Att upplysning om alkoholismens verkningar äger betydelse såsom en del af nykterhetsarbetet, är enligt sällskapets mening utan vidare klart. Detta hade också framhållits af alla talarna i den ofvannämnda diskussionen. Men åtskilliga talare gjorde sig äfven till tolk för den uppfattningen, att resultaten af upplysningsarbetet ingalunda motsvarade de förväntningar, som man från början hyst. En af orsakerna härtill ligger, menar sällskapet, påtagligen i vissa brister i den svenska nykterhetslitteraturen.

Vårt land äger, enligt hvad vidare anföres, visserligen en del i många afseenden värderik litteratur på alkohologiens område och talrika småskrifter med sakrikt innehåll hafva spridts i stora upplagor, men en uttömmande fullt objektiv och opartisk skildring af alkoholismens faror för den enskilde och samhället, dess orsaker och dess bekämpande saknas hittills. I en stor del af de skrifter angående alkoholens verkningar, som komma i allmänhetens händer, träffar man, säger sällskapet, öfverdrifna, färglagda, delvis oriktiga skildringar. De vetenskapliga resultaten blifva ofta missförstådda och felaktigt tolkade. Det är tydligt, att en

dylik litteratur icke i längden gagnar nykterhetssaken. Den gifver en falsk teoretisk basis för de praktiska nykterhetssträfvandena, hvilka därför lätt kunna blifva inriktade åt orätt håll. Förr eller senare kan lätt en reaktion inträda, som kan blifva till skada för hela nykterhetsarbetet.

Det behöfves således enligt sällskapets åsikt en sammanfattande öfversikt öfver alkohologien så författad och vitsordad, att den kan verka öfvertygande. Det behöfves en skrift, som icke är dogmatisk, men med korthet och klarhet i framställningen förbinder vetenskaplig tillförlitlighet i innehåll. Den bör belysa de olösta spörsmålen i alkoholfrågan. Den skall vända sig till den stora allmänheten och om möjligt äfven tjäna till handledning vid ungdomens uppfostran.

Sällskapet erinrar vidare, att sällskapet tidigare genom ett anslag af 3,000 kronor blifvit af Eders Kungl. Maj:t satt i tillfälle att föranstalta om en pristäflan för den bästa folkskriften om tuberkulosen. Om resultatet af denna täflan kan, anför sällskapet, med visshet sägas, att verkligt goda arbeten framgingo ur den, och att dessa skrifter varit af stor betydelse i kampen mot tuberkulosen i vårt land.

Sällskapets afsikt är nu att söka åstadkomma en liknande folkskrift om alkoholismen. Sällskapet anser, att prisen borde blifva 1,500, 1,000 och 500 kronor för att utdelas, om de inkomna täflingsföreskrifterna synas vara däraf förtjänta. Sällskapet förbinder sig, försåvidt Eders Kungl. Maj:t så behagar bestämma, att anordna pristäflingen och bedöma de inlämnade skrifterna. Den eller de prisbelönade skrifterna skulle sedan tryckas på allmän bekostnad och spridas öfver landet i största möjliga omfattning.

Medicinalstyrelsen, hvars yttrande i ärendet inforrats, finner i likhet med Svenska läkarsällskapet synnerligen önskvärdt, att en god folkskrift i alkoholfrågan kommer till stånd, och anser, att detta bäst skulle ske genom anordnande af en pristäflan, på sätt sällskapet föreslagit. Styrelsen hemställer därför om nådigt bifall till ansökningen.

Jämväl läkarsällskapets förevarande framställning torde vara förtjänt af bifall. En sakrik, opartisk och i populär form hållen framställning rörande alkoholismens faror, dess orsaker och lämpligaste sättet för dess bekämpande synes mig nämligen kunna blifva af väsentligt gagn i den fortsatta kampen för främjande af nykterheten och bekämpande af dryckenskapens följder.

manhålla dem, som äro villiga härtill vid så väl statens som enskilda järnvägar, har uti en till Eders Kungl. Maj:t den 14 december 1908 inkommen skrift gjort framställning att af nu ifrågavarande medel tilldelas skäligt belopp, och har förbundet i särskild promemoria hemställt, att beloppet måtte bestämmas till 2,000 kronor.

Förbundet räknar, enligt hvad i skriften uppgifves, i 108 afdelningar 4,027 medlemmar.

I omförmälda promemoria meddelas, att hvarje medlem i förbundet betalar en årlig afgift af en krona. Sedan administrationskostnaderna bestridts af dessa afgifter, öfverföres resten till missionsfonden, hvars enda inkomst i öfrigt utgöres af de bidrag förbundet erhållit af järnvägsstyrelsen, 300 kronor, och af svenska järnvägsföreningen, 500 kronor.

Dessa medel hafva, enligt hvad uppgifves, användts på så sätt, att de dels fördelats som missionsbidrag åt de afdelningar, som kunnat anordna föredrag och föreläsningar öfver nykterhetssaken, och dels har förbundet under år 1908 utsändt en föredragshållare, som i Norrland å platser med större antal järnvägsmän hållit nykterhetsföredrag och bildat afdelningar af förbundet.

Det belopp, som förbundet kan komma att tilldelas af ifrågavarande medel, har förbundet tänkt sig använda på följande sätt:

1. Anordnandet af föredrag och föreläsningar i nykterhetsspörsmålet af praktiskt-vetenskapligt utbildade personer å alla platser, där så stort antal järnvägsmän är bosatt eller lätt kan komma tillsammans, att tillräckligt åhörarantal kan påräknas.

2. Att anskaffa och bland järnvägspersonalen gratis utdela populärt-vetenskapliga skrifter i nykterhetsfrågan, särskildt sådana, som påvisa faran af alkoholmissbruk för järnvägsmän.

3. Att till billigast möjliga pris tillhandahålla annan god litteratur åt dem af järnvägsmännen, som äro bosatta så aflägsset från bibliotek och föreläsningssällskap, att de icke kunna med fördel begagna sig häraf.

4. Att på alla platser där det låter sig göra bilda nya afdelningar af järnvägsmännens helnykterhetsförbund och på så sätt intressera allt flera järnvägsmän för helnykterhetsidéns välsignelserika verksamhet.

Af en bifogad revisionsberättelse för tiden den 1 juli 1907—den 31 maj 1908 framgår, att förbundskassan sistnämnda dag hade tillgångar till belopp af 6,499 kronor 72 öre och så godt som inga andra skulder än till egna fonder.

Då förbundets verksamhet är af synnerlig betydelse för det allmänna, synes mig dess ansökning vara förtjänt af bifall. Såsom vill-

kor för åtnjutande af det anslag af 300 kronor, som Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 23 december 1908 för år 1909 af trafikmedel tilldelat förbundet för främjande af dess verksamhet, har föreskrifvits, att förbundet skall till järnvägsstyrelsen inkomma med redogörelse för sin verksamhet under arbetsåret den 1 maj 1909—den 30 april 1910 äfvensom utdrag af förbundets räkenskaper för samma arbetsår. Något särskildt villkor för erhållande af nu ifrågavarande anslag torde därför icke erfordras.

Inter-
nationella
byrån för
alkoholismens
bekämpande.

Slutligen har jag att anmäla, att filosofie doktor J. Bergman såsom ordförande i *internationella byrån för alkoholismens bekämpande* i en den 6 juni 1908 daterad skrifvelse i underdånighet anhållit om statsanslag af 750 kronor till nämnda byrå.

Byrån, som konstituerades vid den internationella antialkoholkongressen i Stockholm år 1907, har för närvarande sitt säte i Lausanne.

Den har till ändamål att samla och ordna samt till myndigheters, nykterhetsföreningars och, i särskilda fall, enskilda personers förfogande ställa alla slags till alkoholfrågans belysning hörande dokument. Byrån är i såväl politiskt som religiöst afseende fullständigt neutral.

Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppföstran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet, har i ärendet afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Sällskapet anser behof af den internationella byrån knappast under alla förhållanden förefinnas. Nykterhetsorganisationer eller enskilda nykterhetsvänner till exempel i Sverige lära nog hellre, anför nämligen sällskapet, vända sig direkt till sina meningsvänner i England, Tyskland, Nordamerika, då de därifrån önska underrättelser, än anlita en byrå i Lausanne, som väl knappast i sakinsikt och tillförlitlighet torde anses uppväga meddelanden från ort och ställe. Af byråns första årsberättelse framgår ock, säger sällskapet, att den icke tänker öfverflödiggöra de tidskrifter eller tidningar, hvilka nu på ett erkänt förträffligt sätt förmedla nykterhetsmeddelandena emellan de olika länderna; den ärnar blott hvarannan eller hvar tredje månad till »den stora dagspressen» utsända korrespondenser, som behandla märkligare tilldragelser å hithörande områden. Byråns tillämnade bibliotek och insamlande af tidningsuppsatser m. m. i nykterhetsfrågan kan nog enligt sällskapets åsikt äga sitt intresse för närboende och med vederbörande språk mera förtrogna, men torde icke vara af den internationella betydelse att främmande stater må anses däraf uppfordrade att med penninganslag bispringa byrån.

Svenska sällskapet anser således icke, att någon hänsyn till ett

svenskt eller ens ett internationellt nykterhetsintresse af särskildt aktuell beskaffenhet må böra motivera bifall till ansökningens ifrågavarande punkt. Men frågan kan ju, anför vidare sällskapet, ses från äfven en annan synpunkt. Den långa strid, som här i Sverige förts mot dryckenskapslasten och de därunder vunna erfarenheterna, gäfvé vårt land en ganska framstående plats bland de i detta afseende krigförande folken; man skänkte å olika håll stor uppmärksamhet åt hvad vi i dessa stycken göra eller låta. Af ambitionsskäl funne sällskapet ett understödjande af ifrågavarande byrå, just på grund af dess internationella beskaffenhet, utan tvifvel kunna för Sverige ifrågakomma; och då det begärda beloppet icke är stort, finner sig Svenska sällskapet oförhindradt att, därest Eders Kungl. Maj:t skulle finna sistberörda synpunkt förtjäna afseende, till ansökningen tillstyrka nådigt bifall.

Medicinalstyrelsen har i underdånigt utlåtande anført, att styrelsen, som delar Svenska sällskapets för nykterhet och folkuppfostran uttalade åsikt att någon hänsyn till ett svenskt eller ens ett internationellt nykterhetsintresse af särskildt aktuell beskaffenhet icke synes böra motivera bifall till ansökningen, därför finner sig böra afstyrka bifall till ansökningen.

Det synes mig som skulle det vara till obestriddig fördel, om en centralanstalt kommer till stånd, där den omfångsrika, alltjämt växande litteraturen på ifrågavarande område samlas och finnes tillgänglig. Detta skulle också vara den internationella byråns förnämsta uppgift. Men därjämte har byrån satt sig före att genom världspressen tid efter annan sprida underrättelser om viktiga händelser inom byråns område. För att byrån skall kunna på tillfredsställande sätt fullfölja sitt värf, är det emellertid nödvändigt, att den skänkes ekonomiskt understöd. Enligt den i augusti månad 1908 utgifna årsberättelsen har visserligen ett stort antal regeringar visat tillmötesgående genom att utlofva medverkan till öfversändande af allt genom vederbörande staters försorg utgifvet tryck, som rör alkoholfrågan, men endast Norge har beviljat peningunderstöd och det till årligt belopp af 200 kronor. Byrån räknade i augusti 1908 såsom medlemmar 41 föreningar och 19 enskilda personer, och hade haft inkomster endast till belopp af 2,059 francs.

Med hänsyn till hvad jag anført och då Sverige bland de europeiska staterna torde intaga ett framskjutet rum på nykterhetskampens område och därför icke synes böra undandraga sig att lämna understöd till ifrågavarande internationella byrå, anser jag mig böra förorda bifall till ansökningen.

Härefter anförde chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Hammarskjöld.

Jämväl till ecklesiastikdepartementet hafva inkommit åtskilliga framställningar om anslag från ifrågavarande medel, nämligen en från Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet, tre från centralförbundet för nykterhetsundervisning, en från utgifvaren af tidskriften »Mimer», en från Sveriges lärares nykterhetsförbund, en från Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund samt en från Sveriges nationaltempel af templarorden; och ber jag nu få redogöra för deras innehåll och yttra mig i anledning af desamma.

1837 års
nykterhets-
sällskap.

För hvart och ett af åren 1895—1903 har Riksdagen på extra stat beviljat ett anslag af 4,000 kronor för utgifning och spridning af nykterhetsskrifter. Dessa anslag hafva ställts till förfogande af svenska nykterhetssällskapet eller, såsom detsamma, sedan Kungl. Maj:t den 7 februari 1902 för sällskapet fastställt nya stadgar, benämnas, *svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet.*

Med anledning af Kungl. Maj:ts framställningar har Riksdagen för hvartdera af åren 1904—1908 på extra stat anvisat enahanda belopp för befrämjande af den verksamhet, som enligt fastställda stadgar ålaga nämnda sällskap.

År 1908 medgaf Riksdagen att af de enligt 25 § i kungl. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder afsatta brännförsäljningsmedel finge för främjande under år 1909 af sällskapets verksamhet utgå ett belopp af 4,000 kronor.

Under återopande af en inlämnad tryckt redogörelse för sällskapets arbete under tiden maj 1907—maj 1908 har nu sällskapets styrelse i underdånig skrifvelse den 14 september 1908 gjort framställning om ett till 12,000 kronor höjdt anslag till sällskapet för år 1910. Till stöd härför har anförts följande:

Det statsanslag af 4,000 kronor, som sällskapet från och med år 1895 årligen uppburit, hade uteslutande användts för bekostande af sällskapets skriftspridning. I fjorton serier hade tillsammans 73 skrifter, behandlande nykterhetsfrågan från en mångfald af olika synpunkter, och utgående i tillsammans mer än 730,000 exemplar spridts öfver landet; från och med år 1904 hade härtill lagts en serie »allmännyttiga småskrifter» i mer än 100,000 exemplar, afseende främjandet af folkuppfostrande syftemål, motarbetande af emigrationen, förbättrad matlagning i de mera obemedlades hem m. m., därvid jämväl också den berättande formen användts. Efterfrågan af sällskapets skrifter hade med de gående åren

allt mera stegrats och därmed ock framtvingat stundom nya upplagor, stundom från början mycket större sådana än tidigare varit vanligt. Så till exempel hade skriften »*Ett fult eller ett skönt lif*», riktad mot råhet i seder och sätt, år 1900 tryckts i en upplaga om 20,000 exemplar; »*Älskar du ditt fosterland?*» hade åren 1904 och 1906 utsändts i tillsammans 50,000 exemplar; skriften »*Förfelade lif*», som söker främja en förbättrad barnavård, hade 1907 och 1908 tryckts i tillsammans 20,000 exemplar; den första gången år 1898 tryckta skriften: »*Om matlagning i enklare hem*», i tre upplagor om tillsammans 60,000 exemplar; de under år 1907 nytryckta skrifterna »*Alkohol och hjernarbetet*» samt »*Renlighet*», hade utgifvits i vardera 15,000 exemplar och af den jämväl år 1907 första gången utgifna skriften »*Hvad Anders lärde i Amerika*», då tryckt i 20,000 exemplar, hade redan en ny upplaga måst tryckas i 20,000 exemplar. De båda allmännyttiga skrifterna: »*Sjötörpet*», en vägledning för rätt skötsel af ett hem, och »*Den lilla hönsboken*», som undervisade i fråga om anläggning och vård af hönsgårdar, hade utgått vardera i två upplagor om tillsammans 40,000 exemplar. Då blott ett fåtal af sällskapets skrifter köptes hos bokhandlare, men skrifterna i öfrigt kostnadsfritt för rekvisiterna spridas öfver landet genom sällskapets byrå, förstodes lätt hurusom det från början tillräckliga statsanslaget numera befunnes väl snävt. Sällskapet hade dock i det längsta uppskjutit med att begära dess ökande, föredragande att tillsvidare låta anstå med den allmänna utvidgning af verksamheten å detta fält, som nu blott undantagsvis fått förekomma.

Såsom af omförmälda tryckta redogörelse för sällskapets senaste verksamhetsår framginge, hade utgifterna för skolköksundervisningen i orterna samt för sällskapets byrå och expedition så starkt därunder stegrats, att de tillsammans uppgått till 13,323 kronor 41 öre. Sällskapets inkomst från dess donationsfonder hade icke medgifvit täckandet af dessa utgifter utan att i nödig mån begränsa andra; och hade därför den af styrelsen från början omhänderhafda föreläsningsverksamheten å lägerplatser, i kaserner och skolor icke kunnat på afsedt sätt fullföljas.

Nu hade emellertid till sällskapet inkommit en skrivelse af den 11 juli 1908 från chefen för andra arméfördelningen, generallöjtnanten Gustaf Uggla, som däri, med betonande af det högst nödvändiga i att upplysning spredes om alkoholmissbrukets olycksbringande följder för såväl stat och släkte som individ samt om nykterhetens till följd häraf stora betydelse för vårt folk och fosterland, med värme erinrade om vikten af att ett sådant upplysningsarbete snarast möjligt upptoges och planmässigt fullföljdes under den tid landets manliga befolkning i be-

väringsrekrytskolorna fullgjorde sin allmänna värnplikt. Då truppförbanden förfogade öfver endast mycket begränsade medel för föreläsningsverksamhet öfverhufvudtaget, framhöll han vidare såsom synnerligen önskvärdt, om sällskapet ville åtaga sig att efter öfverenskommelse med vederbörande militära myndigheter där ordna och bekosta en fullgod och till tiden starkt koncentrerad undervisning dels i sagda syfte, dels ock förbunden med sträfvanden att i allmänhet höja fosterlandskärleken och svenskmannasinnet hos de unga. Han ansåge, att denna uppgift fölle inom ramen för sällskapets verksamhet; och med hänsyn till sakens vikt och betydelse för vår nationella lyftning hyste han den förhoppning, att sällskapet skulle taga hans framställning under benägen och välvillig ompröfning.

Med verkligt intresse hade ock sällskapet fäst sig vid tanken att på detta sätt planmässigt och uthålligt få återupptaga och fullfölja sitt hittills mera afbrutet omhänderhafda arbete bland de värnpliktige och i kasernerna. Men skulle detta kunna ske, måste sällskapets årsinkomster förstärkas. Om än sällskapet genom sitt i början af år 1908 fattade beslut att inskränka sin skolköksverksamhet till de norrländska länen hoppades nedbringa sina utgifter i sagda post, komme dock icke denna begränsning att på långt när bereda sällskapet de medel, som måste krävas för realiserande af det nu till sällskapets behjärtande framlagda önskemålet. Redan hade för ett kraftigt bedrifvande af sällskapets samtliga uppgifter byråkostnaden måst ansevärt ökas. Skulle nu ifrågasvarande verksamhetsgren kunna af sällskapet på nytt upptagas och med krafter af önskvärd beskaffenhet till afsedd båtnad bedrifvas, kräfdes härför en icke ringa ökning af det statsunderstöd, som hittills kommit sällskapet till del. Skulle emellertid sådan ökning vinnas, vore sällskapet fullt beredt att med varmt intresse åtaga sig den uppgift, som i förberörda skrifvelse föreslagits.

På grund af hvad sålunda anförts tilläte sig sällskapet i underdånighet hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t till näst sammanträdande riksdag göra nådig framställning om att af de brännvinsförsäljningsmedel, hvilka, enligt 25 § af nådiga förordningen den 9 juni 1905, skola afsättas för främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, till sällskapet måtte för år 1910 anvisas ett belopp af 12,000 kronor att användas för den verksamhet, som enligt fastställda stadgar ålåge sällskapet.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts och då den verksamhet, som af sällskapet sedan lång tid bedrifvits och som sällskapet nu ämnar i angifvet hänseende utvidga, synes mig förtjänt af all uppmuntran, anser jag ifrågasvarande ansökning böra bifallas.

Sedan Riksdagen för hvarterdera af åren 1905 och 1906 till främjande af *centralförbundets för nykterhetsundervisning* verksamhet på extra stat beviljat ett belopp af 4,000 kronor att af förbundet användas under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt föreskrifva, gjordes uti en den 30 september 1905 till ecklesiastikdepartementet ingifven underdånig ansökning, å centralförbundets vägnar, framställning därom, att Kungl. Maj:t måtte hos 1906 års Riksdag äska anslag dels till centralförbundets dittillsvarande arbete med ett belopp af 4,000 kronor dels ock för anordnande af en särskild utbildningskurs med ett belopp af 6,000 kronor.

Centralför-
bundets för
nykterhets-
undervisning
verksamhet

Vid ärendets föredragning erinrade dåvarande departementschefen om 1905 års Riksdags beslut, att viss del af samtliga brännvinsförsäljningsmedel för hela riket skulle årligen afsättas för att användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, samt förklarade sig anse ansökningen om anslag till en särskild utbildningskurs ej böra föranleda vidare åtgärd. I enlighet med departementschefens hemställan beslöt därefter Kungl. Maj:t att hos Riksdagen för år 1907 äska anslag för främjande af centralförbundets verksamhet med enahanda belopp som under föregående år, eller 4,000 kronor; och blef denna framställning af Riksdagen bifallen.

Enligt nådigt beslut den 16 juni 1906 ställdes det för år 1907 beviljade beloppet till disposition af förbundets verkställande utskott, under villkor att förbundet från nykterhetskorporationer, kommuner eller enskilda erhöles tillskott, som tillsammans för år 1907 uppginge till minst lika mycket som statsanslaget, att alla politiska och religiösa strider eller förhandlingar vid förbundets föreläsningar eller undervisningsarbete förbjödes, att förbundet till ecklesiastikdepartementet före den 1 mars 1908 afgäfve redogörelse för sin verksamhet under år 1907, samt att förbundet före den 1 april 1908 till kammarrätten ingäfve för granskning den del af sina räkenskaper, som innefattade redogörelse för statsanslagets användning.

Sedan centralförbundets styrelse anhållit om beredande åt centralförbundet af ett anslag å 10,000 kronor för år 1908 och Kungl. Maj:t för ändamålet hos Riksdagen äskat samma belopp som under föregående år, eller 4,000 kronor, beviljades detta belopp af Riksdagen. Sistnämnda belopp blef enligt nådigt beslut den 28 juni 1907 ställt till förfogande af förbundets verkställande utskott under villkor motsvarande dem, som föreskrifvits beträffande statsanslaget för år 1907.

År 1908 medgaf Riksdagen, att af de enligt 25 § i kungl. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 till främjande

af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder afsatta brännvinsförsäljningsmedel finge för främjande af centralförbundets verksamhet under år 1909 utgå ett belopp af 10,000 kronor.

Uti en den 3 oktober 1908 till ecklesiastikdepartementet inkommen, af åtskilliga handlingar åtföljd underdånig ansökning har nu centralförbundets styrelse anhållit, det Eders Kungl. Maj:t tacktes hos 1909 års Riksdag begära anslag till centralförbundet för år 1910 med ett belopp af 10,000 kronor.

Uti ansökningen har styrelsen redogjort för omfattningen af den utaf centralförbundet under tiden augusti 1907—februari 1908 utöfvade verksamheten och lämnat meddelanden rörande åtskilliga af förbundet planerade företag samt påpekat, hurusom de områden, inom hvilka förbundets verksamhet bedrefves, blifvit allt flera och större, hvadan utgifterna ständigt stegrats och nu svårigen kunde betäckas af de inkomster, som för närvarande stode till förbundets förfogande.

Efter det svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade Svenska nykterhetssällskapet, genom nådig remiss anbefallts att i ärendet afgifva underdånigt yttrande, har sällskapets styrelse uti underdånigt utlåtande den 31 oktober 1908 åberopat sina underdåniga skrivelser den 25 oktober 1905, den 30 oktober 1906 och den 21 oktober 1907 i anledning af då gjorda ansökningar om understöd åt centralförbundet, för hvilka skrifvelsers innehåll redogjorts i bilagor till 1906, 1907 och 1908 års statsverkspropositioner, samt vidare tillstyrkt nådigt bifall till den föreliggande ansökningen.

Då de skäl, som år 1908 föranledt Riksdagen medgifva, att ett belopp af 10,000 kronor finge på angifvet sätt utgå till understödjande af förbundets verksamhet, allt jämt föreligga, synes mig äfven den af förbundet nu ingifna ansökning vara förtjänt af bifall.

Centralförbundet har vidare gjort framställning om anvisande af medel till kurser i hälsolära och alkohologi. Med anledning häraf torde det tillåtas mig att erinra om följande förhållanden.

Centralförbundet tillsatte i början af år 1906 en undervisningskommitté med uppgift att till förbundet inkomma med utredning och förslag angående:

1. Nykterhetsundervisningens ordnande vid universiteten och högskolorna.

2. Nykterhetsundervisningens ordnande vid högre allmänna läroverken för gossar och flickor.

3. Nykterhetsundervisningens ordnande vid seminarierna.

Centralförbundet för nykterhetsundervisning angående kurser i hälsolära och alkohologi.

4. Nykterhetsundervisningens ordnande vid folk- och småskolor.
5. Åtgärder för främjande af den nuvarande lärarkårens utbildning.
6. Förslag angående utgifvandet af åskådningsmateriell.
7. Förslag angående lämpliga läro- och läseböcker.

På anmodan af förbundet inträdde i denna kommitté lektorn i naturalhistoria och kemi vid högre allmänna läroverket å Södermalm K. H. Bohlin, rektorn vid folkskoleseminariet i Uppsala H. M. Dahlgren, öfverläraren i Stockholm Mats Dahlborg, ledaren i centralförbundet, filosofie kandidaten August Ljunggren, folkskoleinspektören i Stockholm professor Frans von Schéele, föreståndarinnan vid statens normalskola för flickor Matilda Widegren, e. o. professorn i patologisk anatomi vid karolinska institutet Curt Wallis och professorn i fysiologi vid universitetet i Uppsala Hjalmar Öhrvall.

Nämnda sakkunniga ansågo, att det första och mest trängande behovet vore anordnandet af särskilda undervisningskurser för dels seminarylärare och lärare vid allmänna läroverk dels folkskollärare. Deras yttrande utmynnade också i förslag därom, att två sådana kurser borde anordnas, en för hvardera lärarkategorien, och de beräknade kostnaderna för dessa kurser till 100,990 kronor. Efter det centralförbundet sökt nedbringa kostnaderna, ingick förbundet till Kungl. Maj:t med underdånig anhållan om ett statsbidrag af 70,920 kronor för anordnandet af ifrågasvarande båda kurser, men denna framställning föranledde icke till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I anledning af väckt motion anvisade emellertid 1907 års Riksdag på extra stat för år 1908 ett belopp af 25,000 kronor till anordnande af en utbildningskurs i hälsolära och alkohologi för ämneslärare vid folkskoleseminarierna och de allmänna läroverken enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde komma att utfärda.

Sedan utlåtanden i ärendet afgifvits dels, efter hörande af rektorerna eller lärarkollegierna vid rikets folkskoleseminarier, af Stockholms stads konsistorium och domkapitlen, utom domkapitlet i Visby, dels ock af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, samt centralförbundet afgifvit förslag angående sättet och villkoren för anordnandet af kursen, ställdes enligt nådigt bref den 24 april 1908 ifrågasvarande belopp, 25,000 kronor till centralförbundets förfogande, att för det med anslaget afsedda ändamål användas; hvarjämte föreskrefs, att i fråga om kursens anordnande och medlens disponerande skulle lända till efterrättelse:

att kursen skulle pågå under tiden den 15 juni—16 augusti 1908 hvarje helgfri dag från klockan 9 förmiddagen till klockan 4 eftermiddagen med en timmes frukostrast;

att undervisning skulle meddelas under de två första veckorna i kemi, under de därpå följande två veckorna i anatomi och fysiologi samt under den återstående tiden i hygien och alkohollära, med iakttagande af att till undervisning i hygien skulle anslås sammanlagt 96 timmar;

att närmare bestämmelser rörande undervisningen skulle meddelas af respektive lärare;

att undervisningen i anatomi och fysiologi skulle förläggas till Uppsala, men undervisningen i öfrigt till Stockholm;

att undervisningen skulle enligt gjorda åtaganden meddelas:

i kemi af docenten vid Stockholms högskola Carl Fredrik Kullgren,

i anatomi af professorn vid universitetet i Uppsala Johan August Harald Hammar,

i fysiologi af professorn vid samma universitet Hjalmar August Öhrvall,

i hälsolära och skolhygien af docenten vid karolinska medikokirurgiska institutet Gunnar Martin Koræn, samt

i alkohollära af e. o. professorn vid nämnda institut Curt Wallis;

att till lärare finge utgå arfvode med trettio kronor för hvarje föreläsningstimme och tio kronor för hvarje öfningstimme;

att till arfvode för en amanuens åt läraren i hygien finge utgå ett belopp af femhundra kronor samt, om så visade sig nödvändigt, äfven åt läraren i kemi finge anställas en amanuens med enahanda arfvode;

att åt kursdeltagare till ett antal af högst tjugu finge utgå dagtraktamente med tio kronor och resekostnadsersättning enligt bestämmelserna för fjärde klassen i gällande resereglemente;

att rätt till deltagande i kursen skulle tillkomma i första rummet facklärare vid folkskoleseminarierna och därefter i mån af utrymme facklärare vid de allmänna läroverken; samt

att centralförbundet skulle lämna lärare vid folkskoleseminarierna och öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk lärare vid dessa läroverk tillfälle att anmäla sig till deltagande i kursen.

Därjämte föreskrefs, att centralförbundet skulle inom tre månader efter kursens slut till Kungl. Maj:t afgifva såväl berättelse om densamma som ock redovisning för det anvisade beloppet.

Sådan berättelse och redovisning afgafs den 14 november 1908; och inhämtades däraf hufvudsakligen följande: Från folkskoleseminarierna hade anmält sig 14 deltagare, däraf 6 lärare och 8 lärarinnor, hvilka utan vidare lämnades tillträde vid kursen. Dessutom hade anhållan att få deltaga i kursen inkommit från en seminarierector såvidt

angick alkohologi och hälsolära och från en gymnastiklärarinna vid seminarium.

Enär nämnda rektor hade att öfvervaka undervisningen i alkohologi och hälsolära och då antalet deltagare ej var fullt i en del ämnen, i det att två deltagare ej deltog i kemikursen, hvarigenom medel inbesparades, så hade kommittén ansett sig handla i öfverensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts bestämmelser genom att medgifva ifrågavarande rektor att delta. Gymnastiklärarinnan undervisade äfven i alkohologi och hälsolära, hvadan hennes ansökning på denna grund bifallits.

Sedan kommittén underrättat öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, att fyra platser vid kursen af densamma kunde disponeras, hade dessa blifvit besatta af öfverstyrelsen.

Föreläsningar och laborationer hade fördelats på följande sätt:

Kemi: 18 föreläsningar och 54 laborationer.

Anatomi: 28 föreläsningar och 14 laborationer.

Fysiologi: 28 föreläsningar och 14 laborationer.

Hygien: 36 föreläsningar och 60 laborationer.

Alkohologi: 68 föreläsningar och 6 demonstrationer.

Enär professorerna Hammar och Öhrvall bestämdt förklarat, att de såge sig nödsakade kräfvat biträde af amanuenser för att på ett tillfredsställande sätt kunna sköta undervisningen i anatomi och fysiologi, hade för detta ändamål utanordnats 850 kronor utöfver de 1,000 kronor, som i kostnadsberäkningen upptagits till amanuenser i kemi och hygien. Till vaktmästare vid de olika institutionerna hade anslagits i allt 500 kronor samt till undervisningsmateriell sammanlagdt 1,725 kronor, som skulle utbetalas mot specificerade räkningar. Tvenne byråföreståndare hade tjänstgjort under kursen, en i Uppsala och en i Stockholm, och hade härför utanordnats tillsammans 650 kronor.

Af en berättelsen bilagd redogörelse från aktiebolaget Sveriges allmänna revisionsbyrå öfver verkställd granskning af räkenskaperna för kursen inhämtades, att räkenskaperna lämnats utan anmärkning, och att det af Eders Kungl. Maj:t till kursen afsedda belopp 25,000 kronor, jämte ränta 52 kronor 87 öre redovisats på följande sätt:

178 föreläsningar à 30: — kr. 5,340: —

148 laborationsöfningar och demonstra-
tioner à 10: — » 1,480: —

Amanuensarfvoden » 1,850: —

Transport kr. 8,670: —

	Transport	kr. 8,670: —	
Dagtraktamenten till 20 kursdeltagare.....	»	11,710: —	
Resekostnader till desamma	»	1,261: 60	
Undervisningsmateriell	»	1,591: 41	
Arfvoden till byråföreståndare.....	»	650: —	
Arfvoden till vaktmästare.....	»	347: —	
Diverse omkostnader såsom porton, maskin- skrifning, budsändningar m. m.	»	496: 01	kr. 24,726: 02
Återlevererad till kungl. statskontoret	»		326: 85
			<hr/> kr. 25,052: 87

Redan innan denna berättelse och redovisning afgafs, hade centralförbundet till Eders Kungl. Maj:t inkommit med en framställning om anslag till nya kurser i ifrågavarande afseende och därom anført, bland annat, följande:

På grund af den erfarenhet, som vunnits af 1908 års kurs hade centralförbundets undervisningskommitté med afseende på förnyandet af denna ansett sig böra föreslå vissa modifikationerna i sitt förra förslag, gående ut på att bereda större frihet i fråga om fördelningen af föreläsningar och laborationer jämte ämnesfördelningen. I öfrigt hade kommittén ansett, att kursen borde genomföras efter samma plan som förut. Kostnadsberäkningen skulle då, uppgjord med erfarenhet från den redan hållna kursen, ställa sig på följande sätt.

Undervisningen.

175 föreläsningar à 30 kronor samt 150 laboratorieöf- ningar à 10 kronor	kronor 6,750: —
Extra ersättning till amanuenser	» 1,850: —

Dagtraktamenten och reseersättning.

20 deltagare under 63 dagar à 10 kronor.....	» 12,600: —
Reseersättning: 20 deltagare à 60 kronor	» 1,200: —

Undervisningsmateriell, byrå, m. m.

Materiell	» 1,400: —
Byrå- och expeditionskostnader	» 700: —
Vaktmästare	» 500: —

Summa kronor 25,000: —

Beträffande timplanen för kursen finge styrelsen i likhet med hvad som skett vid föregående framställningar och i anslutning till kommitterades utlåtande framhålla, att ett förslag till sådan timplan endast kunde göra anspråk på approximativ riktighet.

Kursen afsåge att skaffa lärare vid folkskoleseminarierna och de allmänna läroverken samt folkhögskolorna ökad kompetens till deras undervisning i hälsovårds- och alkohollära. Härvid framstode som det första och oundgängliga villkoret att lämna dem tillfälle till ökad insikt i hygienens och alkohologiens grundläggande vetenskaper, anatomi och fysiologi, och kräfde denna ökade insikt i dessa vetenskaper med nödvändighet äfven laboratorieöfningar och dissektioner, om än af elementär beskaffenhet. Kursens omfattning vore därför föreslagen till nio veckor med sex timmars arbetstid dagligen.

Undervisningen borde meddelades under de två första veckorna i kemi, under de därpå följande två veckorna under två dagar i anatomi och fysiologi samt under återstående tiden i hygien och alkohollära, med iakttagande af, att till undervisning i hygien ansloges sammanlagt 96 timmar.

Ämnesfördelningen blefve då följande:

Kemi	72	timmar
Anatomi	42	»
Fysiologi	42	»
Hygien	96	»
Alkohollära	72	»

Äfven i afseende på kursen för *folkskollärarne* hade kommitterade med hänsyn till erfarenheterna från den under sommaren hållna kursen ansett sig böra föreslå vissa ändringar i sitt förra året afgifna förslag, gående ut på större frihet vid fördelningen af föreläsningar och laborationer. Däremot fasthölles, att kursen borde omfatta en tidrymd af sex veckor samt förläggas till sommaren.

Med hänsyn därtill, att dagtraktamentet för deltagarne i seminariekursen, på förslag af en del af Eders Kungl. Maj:t hörda myndigheter, höjts till 10 kronor och då 5 kronor för dag syntes vara väl knappt i betraktande af de dyra lefnadsomkostnaderna i hufvudstaden, hade centralförbundet ansett sig böra upptaga kommitténs förslag om dagtraktamentets höjande till sex kronor, af hvilken summa fyra kronor skulle utgå af statsmedel och tredjedelen tillskjutas genom anslag från landsting, kommuner m. fl. Det skulle då också kunna tänkas, att en

eller annan lärare, som icke kunde utverka sådant tillskott, i alla händelser af intresse för saken ändå deltog i kursen. Med erfarenhet från den redan hållna kursen ansåge styrelsen sig böra beräkna resekostnaderna till 50 kronor per deltagare. Kommitten hade föreslagit att 120 personer skulle lämnas tillträde till kursen. Emellertid hade centralförbundet ansett det vara angeläget att nedbringa kostnaderna så mycket som möjligt och därför stannat vid 100. Härigenom gäfves tillfälle att mottaga fyra lärare eller lärarinnor från hvarje län, hvilka sedermera i sin ordning möjligen skulle kunna inom respektive områden undervisa i alkohologi och hälsolära äfven vid andra skolor än sina egna. Genom denna inskränkning af antalet deltagare syntes ock kursen vinna i kvalitativt afseende liksom också svårigheterna minskades vid anordnandet af laborationer och andra öfningar.

Ehuruval kommittén icke föreslagit någon detaljerad och slutgiltig plan med afseende på ämnesfördelningen, hade styrelsen likväl ansett sig här böra uppställa en sådan, dock under betoning af, att frihet lämnades kursledare och föreläsare att inom den af kommittén uppdragna ramen vidtaga af förhållandena påkallade ändringar. I anslutning till såväl kommitterades förslag, som ock de uttalanden, hvilka på centralförbundets begäran gjorts af deltagarna i den nu afslutade kursen, ville förbundet föreslå en tre veckors propedeutisk kurs i ämnena kemi, anatomi och fysiologi.

Ämnesfördelningen skulle då bli följande:

Kemi	36	timmar
Anatomi	36	»
Fysiologi.....	30	»
Hälsolära.....	54	»
Alkohollära	54	»

I fall styrelsens här lämnade förslag lades till grund för den ekonomiska beräkningen, skulle denna få följande utseende.

Undervisningen.

117 föreläsningar à 30 kronor.....	kronor	3,510: —
93 demonstrationer à 10 kronor.....	»	930: —
13 assistenter (4 i hvardera af ämnena kemi, anatomi och hygien samt 1 i alkohologi) à 250 kronor...	»	3,250: —
Transport kronor		7,690: —

Transport kronor 7,690: —

Dagtraktamenten och reseersättning.

100 deltagare under sex veckor à 4 kronor per dag	»	16,800: —
100 deltagares resor à 50 kronor	»	5,000: —

Undervisningsmateriell, byrå m. m.

Undervisningsmateriel, byrå och expeditionskostnader, lokaler, vaktmästare m. m.	»	3,510: —
Summa kronor		33,000: —

Behöfvet af den utbildning, hvarom här vore fråga, vore otvifvelaktigt mycket trängande, något som också tagit sig uttryck i talrika opinionsyttringar vid såväl allmänna skolmöten som vid de af centralförbundet anordnade populärvetenskapliga kurserna. I sådant afseende erinrades om det enhälliga uttalande, som gjordes vid 13:de allmänna folkskollärarymötet i Stockholm 1904, däri det bland annat hette: »För att med framgång kunna fullgöra sin skyldighet att meddela undervisning om de rusgifvande ämnenas natur och verkningar måste läraren äga grundlig kunskap om hvad man på vetenskapens nuvarande ståndpunkt har sig bekant angående ifrågavarande verkningar, de fysiologiska liksom de moraliska och fysiska.»

Svenska läkarnes nykterhetssällskap hade i en till dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet den 9 juli 1904 inlämnad skrifvelse yttrat bland annat, att föreningen för sin del velat varmt betona, att enligt dess uppfattning den viktigaste åtgärden för närvarande vore att åvägbringa en effektiv undervisning för lärarne själfva angående de rusgifvande ämnenas natur och verkningar. Innan denna undervisning blefve på ett tillfredsställande sätt ordnad, vore det naturligt, att många lärares intresse för undervisningen på detta område måste blifva litet eller intet. Ännu viktigare vore lärarnes utbildning. All undervisning förutsatte full sakkunskap och verkligt sakintresse hos läraren. Detta gällde visserligen all naturvetenskap, men i särskild grad ifrågavarande ämne, där läraren måste söka vinna lärjungarnes bifall och äfven deras personliga intresse. För att kunna gifva undervisning med sådant mål kräfdes god utbildning och en naturvetenskaplig grund hos läraren. Tillräcklig tid borde anslås åt detta ämne vid seminarierna och en för de blifvande lärarne lämpad lärobok borde utarbetas för seminarieundervisningen. Hvad som yttrats om den vid seminarierna utbildade lära-

ren gällde till någon del äfven elementarläroverkens lärare. Det hade länge varit ett önskemål, att en kurs i skolhygien gäfvos vid profärskurserna, och i denna kurs borde ingå en lämplig framställning af alkoholfrågan. Först genom att sålunda bereda möjlighet till en bättre utbildning af lärarkåren i här berörda riktning, syntes det blifva möjligt att göra undervisningen rörande alkoholfrågan i skolorna verkligt god. Först därigenom kunde nådiga förordningen af den 4 november 1892 blifva fruktbringande.

Styrelsen ville erinra därom, att det 14:de allmänna svenska folkskollärarmötet i Gäfle år 1908, i sammanhang med att mötet uttalat sig för att hälsolära med nykterhetsundervisning upptoges som särskildt ämne på den nya normalplanen, framhållit vikten af, att statsmakterna ansloge medel för längre undervisningskurser i alkohologi och hälsolära för folk- och småskolans lärarkår i likhet med hvad som redan skett för seminariernas och läroverkens lärare och lärarinnor.

På hvilket sätt och i hvilken riktning de enligt § 25 i brännvinsförsäljningsförordningen reserverade medel borde enligt Riksdagens mening användas, framginge af det Riksdagens beslut, hvarpå nyssnämnda förordning grundats, däri Riksdagen uttalade, att medlen i fråga företrädesvis borde nyttjas till undervisning om rusdryckernas natur och verkningar.

För centralförbundet för nykterhetsundervisning, som hade till syfte att skapa och främja en allmän upplysningsverksamhet på detta område, hade gifvetvis ofvannämnda beslut varit af särskildt intresse. Och inom förbundet hade mycket ingående öfverläggningar förekommit rörande genom hvilka åtgärder det med nyss nämnda medels afsättande afsedda syftet bäst och säkrast skulle vinnas.

Dessa öfverläggningar hade gifvit till resultat, att det ojämförligt bästa sättet ansåges vara, att, i enlighet med hvad särskilda utskottet n:o 2 vid riksdagen 1905 anförde, medlen användes till anordnandet af undervisning för lärare och lärarinnor i afsikt att bibringa dem kompetens att meddela den i kungl. cirkuläret den 4 november 1892 påbjudna undervisningen om de rusgifvande ämnernas natur och verkningar. Erfarenheten hade nämligen gifvit vid handen, att de nuvarande lärarne i allmänhet icke ägde sådan kompetens, hvilket icke heller kunde begäras, då någon utbildning härutinnan icke stått dem till buds.

När motionen om förnyadt anslag till kurs för seminariernas m. fl. lärare förekommit i Andra Kammaren, hade framhållits af ett par talare, att anslaget vid 1909 års riksdag kunde begäras i förskott, i fall den

första kursen lämnade ett gynnsamt resultat och omfattades med tillräckligt stort intresse.

Med stöd af hvad sålunda anförts, anhölle styrelsen i underdånighet att Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition till nästkommande lagtima riksdag äska dels ett förslagsanslag på 25,000 kronor att utgå redan år 1909 till en kurs i alkohologi och hälsolära för seminariernas, läroverkens, flickskolornas och folkhögskolornas lärarkårer, dels ett lika stort förslagsanslag eller 25,000 kronor för en liknande kurs 1910, dels ock ett förslagsanslag på 33,000 kronor till en kurs i alkohologi och hälsolära för folkskollärare.

I sammanhang med denna centralförbundets framställning anser jag mig böra omnämna, att uti en den 6 juni 1908 till ecklesiastikdepartementet inkommen skrifvelse föreningen G. C. I. i Stockholm, som utgör en sammanslutning mellan Sveriges kvinnliga gymnastikdirektörer, hemställt, att de för ämneslärare vid folkskoleseminarier och allmänna läroverk af Kungl. Maj:t framdeles anordnade kurser i hälsolära och alkohologi måtte blifva tillgängliga äfven för gymnastiklärare vid nämnda läroanstalter.

Till stöd för denna anhållan har föreningen anført följande.

Den utbildning i anatomi, fysiologi, patologi, allmän hygien samt fysisk uppfostran, som meddelas vid de legitimerade gymnastiska läroanstalterna i vårt land, torde gifva de från dessa utexaminerade gymnastikdirektörerna vissa goda betingelser för att leda undervisningen i hälsolära vid våra skolor och seminarier. Fingo gymnastikdirektörerna öfvertaga nämnda undervisning, skulle ock helt visst sambandet mellan den teoretiska hygien och en af dennas viktigaste praktiska tillämpningsformer, den fysiska uppfostran, i högsta grad stärkas till gagn för båda ämnena. Redan nu bestredes undervisningen i hälsolära på åtskilliga ställen i vårt land af gymnastikdirektörer och antagligen komme denna anordning att framdeles på flera ställen införas.

På grund af remisser hafva öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk och direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet afgifvit underdåniga utlåtanden öfver föreningens framställning, hvarvid direktionen, enär talande skäl syntes förefinnas för att göra möjligen kommande kurser af ifrågavarande art tillgängliga äfven för gymnastiklärare vid rikets seminarier och allmänna läroverk, hemställt om vidtagande af härför nödiga åtgärder.

Enär tillfälle att deltaga i den under sommaren 1908 anordnade utbildningskursen i hälsolära och alkohologi endast beredts ett mindre antal af de lärare vid folkskoleseminarier och allmänna läroverk, för

hvilka den varit afsedd, och då den erfarenhet, som af nämnda kurs vunnits, synes utvisa, att dylika kurser böra i vidsträcktare mån anordnas, finner jag den gjorda framställningen i denna del förtjänt af afseende.

På grund af hvad därom af föreningen G. C. I. anförts, anser jag vidare, att blifvande kurser för ämneslärare vid seminarier och allmänna läroverk jämväl böra blifva tillgängliga för de vid dessa undervisningsanstalter anställda gymnastiklärarne.

Är kännedom uti hälsolära och alkohologi nödig och nyttig för de lärare, som hafva hand om den högre elementarundervisningen, måste detta i så mycket högre grad vara fallet med folkskollärarne, som ju hafva att bibringa kunskaper åt de breda lagren af vårt folk. Under sådana förhållanden synes jämväl centralförbundets framställning om anslag till kurser för folkskollärare vara förtjänt af bifall.

Centralförbundet för nykterhetsundervisning, ang. åskådningsmaterie-
riell.

I den 3 oktober 1908 inkommen underdånig skrifvelse har centralförbundets för nykterhetsundervisning styrelse anhållit om beredande af ett anslag på extra stat för år 1910 till belopp af 10,000 kronor såsom understöd för utgifvande af *åskådningsmaterieell för nykterhetsundervisningen*.

Med hänvisning till vid ansökningen fogade bilagor, däribland förbundets stadgar, anför styrelsen hufvudsakligen följande.

Centralförbundet för nykterhetsundervisning hade bland annat till uppgift att anskaffa och till möjligast billiga pris tillhandahålla för nykterhetsundervisningen lämplig åskådningsmaterieell och litteratur. Denna sin uppgift hade förbundet efter bästa förmåga sökt fylla bland annat genom att anskaffa och tillhandahålla åtskillig, i skrifvelsen angifven undervisningsmaterieell.

Allteftersom studiet af alkoholfrågan skridit framåt hade det visat sig, att den angifna materiellen långt ifrån tillfredställde behovet på detta område. Det funnes talrika sidor af alkoholspörsmålet, som genom denna materieell ej blifvit belysta. Också hade vid åtskilliga möten och kurser bristen på undervisningsmaterieell framhållits. Centralförbundet hade under år 1906 tillsatt en kommitté med uppgift att efter utredning inkomma med förslag till utgifvande af åskådningsmaterieell. Denna kommitté hade nu utarbetat i ansökningen uppräknade grafiska och statistiska tabeller.

Det vore önskligt att så många som möjligt af dessa tabeller snarast kunde utgifvas. Då emellertid förbundet ej disponerade medel härför, och då så stora anslag, som för detta ändamål skulle krävas,

väl ej kunde nu påräknas, hade styrelsen sett sig nödsakad att inskränka sig till att föreslå det endast åtta tabeller skulle utgifvas och att härför begära understöd.

Af dessa åtta tabeller vore det meningen att omedelbart utgifva följande:

1. Rusdrycksförbrukningen i Sverige 1860—1905.

2 a. Årliga förbrukningen per inbyggare af *öl* i några europeiska länder 1895—1900.

b. Årliga förbrukningen per inbyggare af *vin* i några europeiska länder 1895—1900.

c. Årliga förbrukningen per inbyggare af *brännvin* i några europeiska länder.

d. Årliga förbrukningen per inbyggare af *alkohol* i några europeiska länder.

Dessa 4 tabeller vore afsedda att sammanföras till en.

3. Nykterhetssällskapens sammanlagda medlemsantal.

4. Kemisk analys af *öl*, *vin*, *brännvin* och alkoholfria drycker.

Efter infordrade kostnadsberäkningar hade styrelsen funnit, att hvarje tabell skulle betinga ett tillverkningspris af 1 krona 75 öre. En upplaga af 2,000 exemplar skulle kosta 3,500 kronor, hvilket för alla åtta tabellerna gjorde 28,000 kronor. För den händelse hälften af denna summa kunde erhållas af statsmedel, syntes det styrelsen blifva möjligt att påbörja dessa tabellers utgifvande. Då emellertid uppfordringen af planscherne kunde ske i mån af behof, skulle möjligen ett ännu mindre belopp, exempelvis 10,000 kronor vara tillräckligt.

Visserligen kunde det synas, som om äfven ofvannämnda anslagskraf vore väl stort, men häremot finge styrelsen erinra, att man på detta område försummat alldeles för mycket och att utgifvandet af åtta åskådningstabeller likvisst måste anses tämligen blygsamt, då så mycken materiell redan låge utarbetad. Om man jämförde arbetet hos oss för denna sak med hvad exempelvis Schweiz redan uträttat, så kunde det anses vara på tiden att äfven hos oss åtgjordes något härutinnan. Vid den sommaren 1907 hållna internationella antialkoholkongressen hade man tillfälle att taga i betraktande de värdefulla samlingar af åskådningsmateriell, som utstälts af firman Willenegger i Zürich, och hvilka samlingar med rätta högt prisades. Det syntes styrelsen vara af betydelse jämväl för vårt land att taga vara på och understödja det arbete, som äfven här vore utfördt, och att detta hällre gjordes än att man importerade utländsk materiell, hvilken icke heller i alla afseenden vore lika användbar som den svenska.

Efter det svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet, genom nådig remiss anbefallts att i ärendet afgifva yttrande, har sällskapets styrelse uti underdånigt utlåtande den 31 oktober 1908 ansett sig främst böra erinra om det olika värde för nykterhetsarbetet, som de i ansökningen föreslagna grafiska och statistiska tabellerna sinsemellan ägde. Bland de åtta tabeller, hvilkas tryckning först tillärnades, afsåge en att allenast uppvisa de svenska nykterhetssällskapens sammanlagda medlemsantal. Hvilket värde en dylik nykterhetsorganisationernas själfbespegling ägde för nykterhetsundervisningen, kunde ju lämnas därhän; säkert vore att en dylik tabell ej kunde anses höra till de angelägnaste. För blott fyra af de åtta tabeller, hvilkas utgifvande vore ifrågasatt, meddelades det för dem afsedda ämnet, hvadan något omdöme öfver lämpligheten eller vikten af de återstående fyra tabellernas innehåll icke kunde af sällskapets styrelse afgifvas.

Svenska sällskapet, som lämnade tabellerna 1, 2 och 4 utan anmärkning, funne sig väl böra kraftigt bestyrka gagnet af god åskådningmateriell vid nykterhetsundervisningen, men på grund af vunnen erfarenhet om det långt ifrån lätta i att för arbetsuppgifter af hithörande slag vinna biträde af fackmän med verklig auktoritet, ansåge sig sällskapet ock böra betona vikten af att de föreslagna tabellerna komme att utföras af personer med så erkänd kompetens, att tabellernas tillförlitlighet icke skäligen kunde ifrågasättas. Under förutsättning af sådan åtgärd, hvarigenom detta önskemål säkrast kunde vinnas, ansåge svenska sällskapet sig böra tillstyrka nådigt bifall till ansökningen i hvad anginge det mindre belopp, som kunde erfordras för utförande och tryckning af de tre tabeller, hvilka i utlåtandet lämnats utan anmärkning.

Den af centralförbundet för nykterhetsundervisning gjorda framställningen om bidrag af statsmedel för utgifvande af grafiska och statistiska tabeller synes mig väl värd bifall. Dock anser jag att endast de tabeller, som kunna anses vara i synnerlig grad främjande för nykterhetsarbetet, nu skola utföras. På grund af hvad svenska sällskapets styrelse i ärendet anført böra för närvarande blott de i punkterna 1, 2 och 4 upptagna tabellerna utgifvas och detta naturligtvis endast under den af styrelsen angifna förutsättning. Nu har emellertid anmälts, att chefen för Stockholms stads statistiska kontor, filosofie doktor A. J. J. Guinchard åtagit sig att kontrollera ifrågavarande tabeller, hvadan förutsättningen torde få anses uppfylld. Om hvardera tabellen beräknas att utgå i en upplaga af 2,000 exemplar till ett pris af 1 krona 75 öre

per stycket, kommer således hela kostnaden att uppgå till 10,500 kronor. Af detta belopp anser jag lämpligt att två tredjedelar eller 7,000 kronor utgår af statsmedel, dock endast under förutsättning att hvarje tabell försäljes till ett pris af högst 60 öre.

Med bifall till särskilda af Kungl. Maj:t därom gjorda framställningar har Riksdagen till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften *Mimer* på extra stat för hvar och ett af åren 1907 och 1908 beviljat ett anslag af 1,500 kronor.

Tidskriften
Mimer.

För år 1909 har Riksdagen i anledning af Eders Kungl. Maj:ts framställning medgifvit att af de enligt 25 § i kungl. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder afsatta brännvinsförsäljningsmedel finge för tidskriftens fortsatta utgifvande likaledes utgå ett belopp af 1,500 kronor.

I underdånig skrifvelse den 30 september 1908 har nu lektorn Johan Bergman i egenskap af utgifvare af omförmälda tidskrift, med åberopande af en bifogad öfversikt öfver tidskriftens inkomster och utgifter år 1907 hemställt om beredande af ett till 2,000 kronor höjdt anslag för tidskriftens fortsatta utgifvande under år 1910. Till stöd härför har anförts följande.

Det hade visat sig, att den förbättring af tidskriftens ekonomi, som inträdt med statsanslaget, till en del blifvit illusorisk, därigenom att samtidigt det anslag af ett nykterhetssällskap (Goodtemplarorden), som förut åtnjutits, blifvit indraget. Detta anslag hade utgjort 1,000 kronor. Den effektiva förbättring, som uppstått i tidskriftens ekonomi genom statsanslaget, inskränkte sig alltså till 500 kronors ökning på inkomstsidan. Denna ökning af inkomsterna hade visserligen medfört en afsevärd nedgång af den förlust, som uppstått på tidskriften, och, såsom bokslutet för 1907 års årgång utvisade, hade denna årgångs förlust utgjort endast 90 kronor 49 öre. Hvad som behöfdes, under förutsättning att öfriga inkomster och utgifter ställde sig ungefär lika för de närmast kommande åren (hvilket syntes blifva fallet för innevarande år), vore alltså blott en ökning i anslaget med omkring 100 kronor. Men härtill komme den omständigheten, att redaktionen icke åtnjöte någon ersättning för själfva redaktionsarbetet, ett förhållande, som icke gärna i längden kunde fortfa. Om man tänkte sig ett arvode af 50 kronor för hvardera af tidskriftens åtta häften såsom redaktionsersättning, hvilket ju vore en mycket blygsam summa, så visade det sig, att ett ytterligare belopp af 400 kronor erfordrades. Tillsammans med de

förut de nämnda 100 kronorna skulle alltså hela den erforderliga ökningen belöpa sig till 500 kronor.!

Efter erhållen remiss har styrelsen för svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet uti underdånigt utlåtande den 31 oktober 1908 anført, att då ifrågasvarande tidskrift fortfarande syntes väl fylla sin särskilda uppgift inom nykterhetsarbetet och då dittills utgående anslag visat sig otillräckligt för tidskriftens utgifvande jämväl för år 1910, sällskapet funne sig böra tillstyrka nådigt bifall till föreliggande ansökning.

Då de af Bergman anförda skäl för anslagets höjande till 2,000 kronor synas mig vägande, torde ifrågasvarande ansökning vara förtjänt af bifall.

Sveriges lära-
res nykter-
hetsförbund.

Uti en den 30 september 1908 dagtecknad, af åtskilliga handlingar åtföljd underdånig ansökning har Sveriges lärares nykterhetsförbund anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos 1909 års Riksdag af de enligt 25 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder afsatta brännvinsmedel för förbundets verksamhet äska ett anslag för år 1910 af 3,000 kronor att användas på de villkor Eders Kungl. Maj:t täcktes bestämma.

Till stöd för den gjorda ansökningen har förbundet anført följande.

Mer och mer hade man blifvit ense om att en af nykterhetsarbetets allra viktigaste uppgifter måste vara att söka fostra ungdomen, så att den lärde sig älska ett sundt lefnadssätt och afsky allt, som kunde försvaga kroppens och själens krafter. I denna riktning sökte bland annat de ungdomsafdelningar, som under de senaste åren bildats inom de större nykterhetsorganisationerna eller ställt sig som fristående sällskap, verka. I alldeles särskild grad syntes det vara vårt lands nykterhetsvänliga lärares och lärarinnors plikt att såväl inom som utom skolan gripa sig an med denna viktiga uppgift. Inseende detta sammanslöto sig för tvenne år sedan ett antal lärare och lärarinnor till Sveriges lärares nykterhetsförbund, som redan nu räknade öfver 1,000 medlemmar. Enligt förbundets stadgar hade det satt som sin främsta uppgift att främja ungdomens fostran till nykterhet. I detta syfte hade förbundet på flera sätt sökt höja och utveckla den nykterhetsundervisning, som meddelades i skolan. Frågan om ämnets lämpliga behandling hade varit föremål för diskussioner i de olika lokalföreningarna. Som resultat af dessa öfverläggningar hade framgått ett förslag till kursplan för nykterhetsundervisningen, som öfverlämnats till den kungl. kommitté, som

hade att utarbета ny normalplan för folkskolan. Hand i hand med arbetet för denna af Eders Kungl. Maj:t anbefallda nykterhetsundervisning hade förbundet äfven på annat sätt sökt i fostrande riktning påverka barnen i skolan och den ungdom, som nyss lämnat skolan. Sålunda hade man börjat bilda kretsar af Sveriges vår, barnens nykterhetsförbund, som leddes af en styrelse, utsedd af Sveriges lärares nykterhetsförbund och S. S. U. H. gemensamt. I dessa kretsar, som arbetade under mycket fria former och vanligen stode under ledning af någon lärare, lärarinna, äldre studerande eller annan nykterhetsvän, sökte man hos ungdomen väcka kärlek till ett sundt och rent lif under förhoppning att den härigenom skulle stärkas till att motstå de frestelser, som mötte ute i lifvet. Till hjälp vid denna verksamhet utgäfves en barntidning, Sveriges vår, och smärre broschyrer. Genom lärares och lärarinnors intresserade medverkan hade dessa publikationer vunnit en ganska stor spridning, särskildt bland folkskolans barn. Denna verksamhet hade emellertid endast pågått sedan början af år 1908 och hade därunder haft att kämpa emot ganska stora svårigheter af ekonomisk art. Om den vunne ökade resurser, torde man kunna vara viss om att den skulle blifva ett viktigt led i nykterhetsarbetet. På flera håll hade lokalföreningarna medverkat för att bland den ungdom, som lämnat skolan, bilda »klubbar», som arbetade mera själfständigt men ej finge drifva politisk eller religiös propaganda. Bristande tillgångar hade gjort, att förbundet ej så kraftigt, som man velat, kunnat främja detta arbete. Emellertid hade en skriftserie för ungdom börjat utgifvas. Första häftet »Målaren och hans modell» vore en berättelse, ägnad att intressera för nykterhetssaken. Men förbundet afsåge att genom följande nummer i serien behandla äfven andra för vår ungdoms fostran viktiga ämnen, såsom sparsamhet, arbetsglädje, värdet af ett eget hem, fosterlandskärleken m. m. Det vore otvifvelaktigt af största vikt, att ungdomens fostrare ej ansåge sin gärning afslutad, när de unga slutat skolgången, utan äfven under de närmaste åren, den så betydelsefulla öfvergångsåldern, följde deras utveckling och medverkade till att denna leddes in i god riktning. Sveriges lärares nykterhetsförbund blefve vid sin verksamhet i tillfälle att nå en allt större del af vårt lands ungdom, i samma mån förbundet vunne ökad tillslutning från lärare och lärarinnor, särskildt folkskollärarkåren, som undervisade 95 % af Sveriges barn. Förbundets styrelse utgjordes för närvarande af följande personer: folkskoleinspektör R. Johansson, Jönköping, ordförande; öfverlärare Mats Dalborg, Stockholm, vice ordförande; folkskollärare K. Arvid Hagström, Uppsala, sekreterare; folkskollärare Ivar Andrén, Västerås, biträdande

sekreterare; folkskollärare J. Samuelsson, Tumba, kassör; öfverlärare J. A. Jarlén, Göteborg och lärarinnan Nanna Öhrqvist, Landskrona. I fråga om förbundets verksamhet hänvisade förbundet till sina årsberättelser i bifogade tryckta årsmeddelanden för åren 1907 och 1908 samt förbundets likaledes tryckta programblad. Det vore gifvet, att en verksamhet af sådan art, som den Sveriges lärares nykterhetsförbund utöfvade och för framtiden inriktade sin utveckling på, måste kräfvat rätt betydande ekonomiska resurser, äfven om förbundets funktionärer såsom hittills ej åtnjöt någon aflöning. Då förbundets verksamhet utan tvifvel kunde blifva af stor betydelse för det uppväxande släktet och därmed för hela vårt folks framtid, hoppades förbundet, att statsmakterna skulle skänka detsamma sitt stöd. I denna förhoppning hemställde förbundet underdånigst om lämpligt bidrag till Sveriges lärares nykterhetsförbund af de brännvinsmedel, som genom Riksdagens beslut komme att användas till nykterhetens främjande. Af gjorda beräkningar framginge, att förbundet genom ett årligt anslag af tre tusen kronor skulle erhålla de nödvändiga ekonomiska förutsättningarna för ett fullföljande af den redan så löftesrikt påbörjade verksamheten bland Sveriges barn och ungdom.

Efter erhållen remiss har styrelsen för svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet den 31 oktober 1908 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid varmt betonat vikten af det syfte, förbundet för sig uppställt. Då sällskapet jämväl tillerkände de krafter, förbundet inneslöt, såväl den urskiljning som den förmåga, hvilken för verksamhetens samhällsnyttiga bedrivande kräfdes, har sällskapet tillstyrkt nådigt bifall till ansökningen på vanligt villkor om redovisningsskyldighet i fråga om anslagets användning.

Äfven ifrågakvarande nykterhetsförbund synes mig hafva genom sin verksamhet gjort sig förtjänt af statsunderstöd.

Sveriges stu-
derande ung-
doms hel-
nykterhets-
förbund.

För år 1909 medgaf Riksdagen att af de enligt 25 § i kungl. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder afsatta brännvinsmedel finge utgå ett belopp af 2,000 kronor att, på de villkor Kungl. Maj:t bestämde, af Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund användas till främjande af dess nykterhetsverksamhet under år 1908.

I underdånig skrifvelse den 16 september 1908 har nu centralstyrelsen för nämnda helnykterhetsförbund hemställt att af ofvan omför-

mälda brännvinsmedel måtte för år 1910 beredas ett anslag till belopp af 4,000 kronor att, på de villkor Kungl. Maj:t bestämde, användas för Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds nykterhetsverksamhet.

Med hänvisning till åtskilliga vid ansökningen fogade mestadels tryckta bilagor anför centralstyrelsen härvid hufvudsakligen följande:

Genom nådig proposition till 1908 års riksdag utverkade Eders Kungl. Maj:t åt Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund ett anslag af 2,000 kronor att utgå af brännvinsförsäljningsmedlen till främjande af förbundets nykterhetsverksamhet.

Denna verksamhet afsåge i främsta rummet att bland den studerande ungdomen sprida upplysning i alkoholfrågan och väcka kärlek till ett nyktert och i alla afseenden sundt lefnadssätt.

I detta syfte hade förbundet äfven under det senaste arbetsåret utsändt ett flertal föreläsare, som vid de olika läroanstalterna i regel mottagits med stort tillmötesgående och ofta erhållit lektionstimmar för föreläsningarna. Det vore förbundets önskan att alltid kunna utsända endast fullt kompetenta talare. Men detta kräfde mycket stora kostnader, helst som det för nykterhetsarbetets utveckling bland den studerande ungdomen vore af vikt, att hvarje plats, där förbundet bedrefve verksamhet, besöktes af någon god föredragshållare åtminstone en gång i terminen.

För att främja ett mera ingående studium af alkoholfrågan hade studiekurser och studiecirklar anordnats i flera städer. Ledningen häraf hade från och med innevarande arbetsår anförtrotts åt en särskild studieledare.

I samma syfte hade ock förbundet utgifvit ett 20-tal skrifter, hvaraf under året tillkommit årsskriften *Unga Krafter* för 1908, hvari årsberättelsen återfunnes, och tvenne smärre broschyrer. Vidare utgafve förbundet tidskriften *Polstjärnan*, som utginge i en upplaga af 4,500 exemplar och till mycket lågt pris tillhandahölles åt de studerande. En större studiehandbok i alkohologi, skriven af de främsta fackmän, som vårt land ägde på detta område, vore under utgifning.

Inom de flesta af förbundets lokalföreningar hade bibliotek upprättats, hvarigenom studiearbetet underlättats. Genom centralstyrelsens försorg tillhandahölles från S. S. U. H:s expedition i Uppsala såväl nykterhetsskrifter som annan litteratur till nedsatta priser icke blott åt biblioteken utan äfven åt de enskilda förbundsmedlemmarna.

Att förbundet genom sin verksamhet lyckats i allt högre grad väcka den studerande ungdomens intresse för nykterhetssaken, framginge icke minst däraf, att lokalföreningarnas antal under senaste arbets-

året vuxit från 185 till 215 och medlemsantalet hade stigit till mellan elfva och tolf tusen.

Förbundets centralstyrelse för läsåret 1908—1909 utgjordes af följande personer: docenten, fil. d:r Harald Kylin, Uppsala, ordförande; fil. kand. M. Feuk, Lund, vice ordförande; med. stud. Ivar Thulin, Stockholm, sekreterare; jur. stud. Oscar Dahlbäck, Uppsala, vice sekreterare; folkskolläraren K. Arvid Hagström, Uppsala, kassör; fil. stud. Greta Hedin, Uppsala, och teknologen Karl Selldin, Göteborg. Revisorer voro redaktör M. Hammargren, Uppsala, och fil. lic. Fredrik Hjelmqvist, Lund.

För att mera direkt kunna gagna det allmänna nykterhetsarbetet hade förbundet upprättat talarbyråer i Stockholm, Göteborg, Uppsala och Lund, hvarifrån nykterhetsföreningarna kunde rekvirera talare, i de flesta fall studenter.

På flera platser hade ett lofvande samarbete i nykterhetssyfte uppstått mellan medlemmar af förbundet och folkskoleungdom. Under detta år hade förbundet beslutat att tillsammans med Sveriges lärares nykterhetsförbund söka ordna och leda det löftesrika nykterhetsarbetet bland folkskoleungdomen. I detta syfte utgafves genom en af de båda förbunden gemensamt vald styrelse en tidskrift för barn, Sveriges Vår, som af såväl lärare som skoleungdom mottagits med stort intresse.

Redan år 1908 hade förbundet ämnat begynna en ordnad nykterhetsverksamhet bland de värnpliktiga. Men af flera skäl, bland annat vapenöfningarnas inställande och förbundets strängt begränsade ekonomiska resurser, hade detta viktiga arbete måst uppskjutas till nästa år. Det vore förbundets afsikt att då såväl genom vapenöfvande studenter som genom särskildt utsända föreläsare anordna föredrag för de värnpliktige. Vidare komme broschyrer i nykterhetsfrågan att utdelas och äfven andra åtgärder att vidtagas, som kunde främja nykterhetsarbetet bland den värnpliktiga ungdomen. Om förbundet erhöles nödiga resurser för ett dylikt fosterländskt arbete, skulle helt visst goda resultat komma att vinnas.

Under det senaste arbetsåret hade förbundets ekonomiska resurser blifvit strängt anlitade. Såsom framginge af revisionsberättelsen hade, trots stor sparsamhet i förvaltningen, en brist af 1,891 kronor 16 öre uppkommit, beroende på att gifvomedel till verksamheten icke influtit i den omfattning, som man beräknat. Af ombudsmötet hade följande stat för läsåret 1908—1909 godkänts:

Inkomster:

Behållning från föregående år	kronor	6: 36
Medlemsavgifter	»	4,625: —
Underst. medlemsavgifter	»	1,900: —
Statsbidrag	»	2,000: —
Vinst å förlagsartiklar	»	300: —
Diverse inkomster	»	200: —
Insamlade medel	»	2,742: 80
		<hr/>
		Kronor 11,774: 16

Utgifter:

Föredragsverksamheten	kronor	2,500: —
Anslag till lokalföreningar och Internationella byrån	»	800: —
S. S. U. H:s expedition:		
Föreståndare	kronor	750: —
Biträde	»	800: —
Hyra, ved och lyse m. m.	»	200: —
Studieledare	»	1,750: —
Tryckningskostnader för cirkulär m. m.	»	200: —
Porton och frakter	»	1,150: —
Centralstyrelsemöten	»	1,350: —
Ombudsresor	»	700: —
Centralförbundet för nykterhetsundervisning	»	200: —
Centralförbundet för socialt arbete	»	120: —
Sveriges nykterhetsfolks centralkommitté	»	15: —
Polstjärnan	»	120: —
Inköp af inventarier	»	200: —
Telefoner	»	300: —
Diverse utgifter	»	78: —
Betalning af skuld från föregående räkenskapsår	»	400: —
		<hr/>
		1,891: 16
		<hr/>
		Kronor 11,774: 16

Vid uppgörande af denna stat hade stor försiktighet iakttagits beträffande alla utgiftsposter. Men oaktadt förbundet nu kunnat upptaga statsanslaget, kronor 2,000, som inkomst under år 1909, uppstode i staten en brist af 2,742 kronor 80 öre, som förbundsmedlemmarne beslutat söka täcka genom särskild insamling.

Vid senaste ombudsmötet hade de äldre, fristående medlemmarnes årsavgifter höjts från en till två kronor. Men förbundet kunde icke genom att höja *de studerandes* avgifter väsentligt förbättra sin ekonomi, enär de unga medlemmarna i regel saknade egna tillgångar, hvadan en höjning af årsavgiften skulle ha till följd, att ett flertal medlemmar såge sig nödsakade utträda ur förbundet.

Såsom ofvan framhållits vore det emellertid mycket önskvärdt, att förbundet måtte erhålla medel att ytterligare utvidga och förbättra sin verksamhet. Utom de 2,500 kronor, som nu anslagits till talarverksamheten, skulle minst 800 kronor årligen erfordras för att tillfredsställande ordna densamma. För befrämjande af det nykterhetsarbete, som förbundet tillsamman med Sveriges lärares nykterhetsförbund begynt bland folkskolans elever och den från folkskolan afgångna ungdomen, kräfdes af S. S. U. H. åtminstone 500 kronor årligen. Ledningen af det inom förbundet så löftesrikt påbörjade studiearbetet erfordrade årligen ett ytterligare anslag af omkring 300 kronor. Dessutom behöfde ett belopp af cirka 1,000 kronor årligen anslås till S. S. U. H:s nykterhetsarbete bland den värnpliktiga ungdomen, om detta arbete skulle kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt. Öfriga utgiftsposter beräknades samtidigt stiga med omkring 400 kronor. Det vore sålunda ett årligt belopp af omkring 3,000 kronor, som förbundet behöfde utöfver de för nästa år beräknade inkomsterna, om det skulle blifva möjligt att på ett tillfredsställande sätt bedriva verksamheten. Häraf beräknades omkring 1,000 kronor årligen inflyta i form af ränta å »framtidsfonden», hvars kapital, som nu uppginge till omkring 22,700 kronor, ej finge röras. Då återstående 2,000 kronor vågade förbundet underdånigst anhålla måtte få utgå af statsmedel utöfver det för nästa år redan beviljade beloppet 2,000 kronor, alltså sammanlagdt 4,000 kronor. Det vore förbundets vissa förhoppning, att Eders Kungl. Maj:t, som genom det för år 1909 lämnade anslaget gifvit förbundets verksamhet ett synnerligen godt stöd, skulle genom en dylik höjning af anslaget för år 1910 ännu kraftigare befordra den studerande ungdomens nykterhetsarbete.

I samband härmed påpekades, att det belopp, som genom medlemmars och understödjande medlemmars årsavgifter inflöte till förbundskassan, betydligt öfverstege det ofvan begärda statsbidraget, hvilket framginge af förenämnda inkomststat. De enskilda lokalföreningarna offrade dessutom en ännu större summa för sitt nykterhetsarbete.

Öfver centralstyrelsens berörda framställning afgafs den 31 oktober 1908 infordradt underdånigt utlåtande af svenska sällskapet för nykter-

het och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet, som därvid yttrade bland annat:

Uppgifterna om förbundets ekonomi visade att för vidblifvande af den så tecknade verksamheten ökade inkomster erfordrades. Den del af dessa, som skulle fyllas genom bidrag från statsverket, beräknades till 4,000 kronor, således till 2,000 kronor mera än det för år 1909 redan beviljade beloppet.

Vid den pröfning af hithörande kalkyler, svenska sällskapet förehaft, hade de lämnats utan annan anmärkning än att det till 1,000 kronor beräknade belopp, som skulle erfordras för förbundets tilltänkta verksamhet bland de värnpliktige, ovillkorligen måste högst betydligt förhöjas, därest förbundet ärnade äfven här medelst fullt kompetente talare uppehålla ifrågavarande verksamhet. Med hänsyn till denna anmärkning hade emellertid förbundet meddelat Svenska sällskapet närmare upplysning om det sätt, hvarpå förbundet tänkt sig härvid tillvägagå.

I sitt af Eders Kungl. Maj:t infordrade underdåniga utlåtande öfver förbundets år 1907 ingifna ansökan om statsunderstöd hade Svenska sällskapet påpekat, i huru hög grad förbundets verksamhet måste anses förtjänt af allmänt erkännande, och den stora betydelsen anslutningen af dessa unge till äldre fosterlandsvänners nykterhetsarbete måste äga för hela vårt folk och dess framtid. Samma öfvertygelse bestämde ännu Svenska sällskapets uppfattning af förbundet och dess anslagsfråga. I det sätt, på hvilket förbundet, enligt nyssanförda meddelandet, ärnade vid sitt nykterhetsarbete bland de värnpliktige tillvägagå, låge ett kraftigt bevis på det praktiska sinne, hvaraf förbundet läte sig ledas och hvilket, om Svenska sällskapet skulle komma i tillfälle att å samma fält utföra en fortgående verksamhet, torde för ett lyckligt samarbete innebära den bästa garanti.

Beträffande de villkor, som för åtnjutande af det ifrågasatta anslaget kunde böra stadgas, ansåge sällskapet andra icke behövas än förpliktelse för förbundet dels att till Eders Kungl. Maj:t årligen ingifva redogörelse för föregående årets verksamhet dels ock att före viss dag hvarje år till kammarrätten för granskning ingifva den del af förbundets räkenskaper, som innefattade redogörelse för statsanslagets användning.

Med stöd af hvad sålunda anförts funne sig Svenska nykterhets-sällskapet böra tillstyrka nådigt bifall till den af Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund ingifna ansökningen.

På grund af hvad sålunda förekommit anser äfven jag denna framställning böra bifallas.

Sveriges
national-
tempel af
templarorden.

I en den 5 oktober 1908 till ecklesiastikdepartementet inkommen ansökning har Sveriges nationaltempel af templarorden anhållit, att Eders Kungl. Maj:t tacktes hos 1909 års Riksdag äska ett anslag å 5,000 kronor till befrämjande af nationaltemplets studieverksamhet.

Under hänvisning till åtskilliga vid ansökningen fogade till största delen tryckta bilagor anföres uti ansökningen hufvudsakligen följande.

Sveriges nationaltempel af templarorden hade sedan i det närmaste tjugufem år tillbaka i Sverige utfört ett omfattande och i många afseenden framgångsrikt arbete för nykterhet och sedlighet samt allmänbildning och folkuppfostran. Templarorden räknade för närvarande enligt senaste årsrapport i Sverige 998 arbetande lokaltempel med ett sammanlagt medlemsantal af 53,454 personer. Lokaltemplen voro fördelade på 29 distriktstempel, vanligen efter länsgränserna. Inom alla dessa 998 lokaltempel hölles regelbundna sammanträden, i allmänhet hvarje vecka. Vid dessa möten förekomme utom det vanliga parlamentariska föreningsarbetet, som äfven det verkade fostrande på medlemmarne, ett mångsidigt upplysningsarbete hufvudsakligen genom läsning af bildande litteratur, genom föredrag och föreläsningar i mycket stort antal och genom diskussioner. Politiska och religiösa stridsfrågor finge ej behandlas vid tempelmötena. Det inflytande af uppfostrande art, som på detta sätt hvarje vecka utöfvades på öfver 50,000 af landets inbyggare, torde knappast kunna öfverskattas. Den del af sällskapet verksamhet, som sökanden särskildt ville rikta Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på, vore emellertid den direkta upplysningsverksamhet, som genom studietemplen och barntemplen utöfvades.

Sammanlagda antalet studietempel uppginge till 119 med 2,985 medlemmar. Barntemplens antal vore 151, och dess medlemssiffra steg till 8,115. Arbetet inom studietemplen hade gällt spridande af kunskap i allmänbildande ämnen samt framför allt väckande af verkligt behof af vetande och insikt. Programmen hade därför upptagit föreläsningar och lektioner i exempelvis stats- och kommunalkunskap, hälsolära och alkohologi, litteraturhistoria, svensk uppsatsskrifning, bokföring, främmande språk med mera. Studietemplens arbete hade redan visat mycket vackra resultat i ökad allmänintresse och nyväckt läslust. Den största svårigheten hade emellertid varit den brist på medel till penningunderstöd, som städse varit rådande. Kunde sällskapet sättas i tillfälle att verkamt understödja sina eljest så lifskraftiga studietempel, skulle detta förvisso medföra en rask tillväxt i inre likasom yttre styrka, då endast på så sätt möjlighet kunde beredas till anskaffande af föreläsare och litteratur i nödig omfattning. Barntempelarbetet hade till väsentligaste del

bestått i undervisning om alkoholens natur och verkningar, hvarvid tillgänglig åskådningsmateriell i stor utsträckning anlåtats. Det torde också böra påpekas, att ledarne för barntemplen till stor del varit lärare och lärarinnor vid folkskolan på orten. Nykterhetslöfte affordrades *icke* barnen. Äfven barntemplen voro i största behöf af penningunderstöd, i synnerhet för att kunna anskaffa den åskådningsmateriell, som för sådan undervisning vore alldeles oundgänglig. Instruktionskurser hade årligen anordnats i de olika distrikten och i allmänhet ledts af nationaltemplets studieledare. Till instruktionskurserna, som i regel pågått i två dagar, hade samlats deltagare från hela distriktet och undervisning där af kompetenta personer lämnats i ämnen, som rörde studie- och barnarbetet. Under arbetsåret 1907—1908 höllos icke mindre än 42 sådana kurser.

Innevarande arbetsår hade redan en kurs hållits för Kalmar läns distrikt och ett flertal vore till tid och plats bestämda exempelvis inom Blekinge, Skåne, Halland, Kronobergs, Östergötlands, Skaraborgs, Örebro läns, Västmanlands, Södra Dalarnas, Medelpads och Norrbottens distrikt. Äfven denna verksamhet kräfde emellertid betydande penningsummor, om den skulle bli till afsedd betydelse.

Den af ordens studiekommitté utgifna tidskriften »Templarordens studiebibliotek» afsåge att lämna råd och anvisningar för studieverksamheten samt innehölle dessutom populärvetenskapliga uppsatser med mera, lämpade att föredraga på tempelmötena. Genom litteraturanvisningar och dylikt ville den också bidra till att främja själfstudier bland medlemmarne. Då templarordens studiebibliotek kostade blott kr. 1,50 per helt år, måste dess utgifvande i 256 sidor per årgång innebära en afsevärd ekonomisk uppooffring för sällskapet med dess knappa tillgångar. Att den ändock utgäfves visade, hvilken stor betydelse studieverksamheten här tillmättes. Folkbibliotek med tillgång på så god och värdefull litteratur som möjligt hade redan af flera studie- och lokaltempel grundats. Upprättandet af sådana kräfde emellertid icke obetydliga penningssummor, och med ordens strängt begränsade ekonomiska tillgångar hade detta därför ej kunnat ske i tillnärmelsevis den omfattning, som behofven påkallat. Där läslusten väcktes men litteratur saknades, hämmades alltid en annars lofvande utveckling. Genom att möjlighet bereddes orden att i större utsträckning lämna understöd åt ordens redan npprättade eller planerade bibliotek, skulle bildningsarbetet bland vårt folk erhålla ett godt handtag.

Litteraturspridning och anordnande af föreläsningar hade hittills skett i jämförelsevis liten skala, då man tänkte på det djupgående folk-

behof, som här verkligen föreläge. Sällskapet hade emellertid årligen offrat många tusentals kronor särskildt för att anordna föredragsturnéer och föreläsningar öfver hela landet. Till den talarkurs, som i januari och februari 1907 anordnades af centralförbundet för nykterhetsundervisning, hade templarorden sändt 10 stipendiater, hvilkas resor och dagtraktamenten betalats af sällskapets medel. Af dessa 10 hade ingen förut varit van att uppträda offentligt som talare. Efter kursen hade de emellertid utfört ett synnerligen vackert och för orden gagneligt arbete dels såsom fast anställda agitatorer för nykterhetssaken dels i sina respektive hemorter. Alltfort förefunnes emellertid en kännbar brist på insiktsfulla och sina uppgifter i alla stycken vuxna talare, hvilket föranlett templarordens styrelse att träffa anstalter för en ny talarkurs, afsedd uteslutande för ordens egen räkning. För spridande af litteratur i större utsträckning saknades ännu behöfliga tillgångar. Men så snart sådana blefve tillgängliga, komme äfven denna gren af upplysningsarbetet att med kraft utvecklas.

Stipendier åt folkhögskoleelever utdelades första gången år 1907, då årsmötet anslog 250 kronor att utgå till två begåfvade men medellösa ordensmedlemmar, som önskade genomgå folkhögskola. Då denna skolform ju ägde den allra största betydelse för fostrande af arbetsälskande och arbetsdugliga svenska medborgare, torde det få anses ganska välbetänkt af orden att underlätta åtkomsten af dessa skolors undervisning för sina unga medlemmar. Årsmötet 1908 hade anvisat enalfanda belopp att utgå till 4 folkhögskolestipendier.

Anslag till centralförbundets för nykterhetsundervisning populärvetenskapliga kurser hade, alltsedan dessa kurser började hållas, årligen lämnats af templarorden. Nationaltemplet hade hvarje år utdelat stipendier till ett sammanlagdt belopp af 500 kronor, och distriktstemplen hade anslagit minst lika stor summa. Äfven många lokaltempel hade lämnat bidrag till dylika stipendier. Genom dessa stora kurser hade intresset för nykterhetsfrågans studium väckts bland stora lager af nationen, en fond af vetande skänkts deltagarne och ett uppfostrande inflytande af största betydelse utfövat. Äfven till de kurser, som komme att afhållas under 1908—1909, hade templarorden beslutit lämna sedvanligt stipendieanslag.

Af hvad ofvan anförts framginge, att templarorden här i landet utfödade en omfattande upplysnings- och uppfostringsverksamhet, hvilken dock skulle kunna än vidare utvecklas i betydlig grad, blott ej ekonomiska hinder stodo i vägen. Med uppbyggande af all sin kraft hade nationaltemplet samt distrikts- och lokaltempel anslagit medel till studie-

verksamheten. Från nationaltemplet hade de närmast föregående åren anslagits 5,000 kronor, hvilket anslag år 1908 höjdes med ytterligare omkring 500 kronor.

På grund af nådig remiss har styrelsen för svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhets-sällskapet den 31 oktober 1908 afgifvit underdånigt yttrande i ämnet och därvid tillstyrkt nådigt afseende å ifrågavarande ansökning.

Då nationaltemplets studieverksamhet, ehuru omfattande en mängd allmänbildande ämnen, dock enligt sakens natur och på sätt af ansökningen jämväl framgår synes vara inriktad hufvudsakligen på främjande af nykterhetsintresset, anser jag äfven denna verksamhet böra erhålla understöd af ifrågavarande medel; och har jag mot beloppet intet att erinra.

Chefen för civildepartementet, statsrådet grefve Hamilton anförde härefter vidare.

I hvad chefen för ecklesiastikdepartementet anført, anser jag mig böra instämma. Under förutsättning af bifall till hvad jag och nämnda departementschef tillstyrkt skulle således af ifrågavarande medel på grund af de inkomna framställningarna utdelas sammanlagdt 182,250 kronor. Förut har såsom nämnt där af anvisats 38,000 kronor. Återstoden, omkring 80,000 kronor, af de belopp, som beräknats inflyta under åren 1909 och 1910, synes lämpligen böra ställas till Eders Kungl. Maj:ts förfogande för att användas i det med ifrågavarande medel afsedda syfte.

Jag får alltså i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:ts behagade föreslå Riksdagen att, beträffande fördelningen af de medel, som, jämlikt 25 § i nådiga förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905, komma att under år 1909 och 1910 afsättas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, medgifva, att af samma medel må under de villkor, som af Eders Kungl. Maj:ts pröfvas lämpliga, utgå

såsom understöd för år 1910 åt kuranstalten Sans

Souci	kronor	7,000: —
-------------	--------	----------

såsom understöd för år 1910 åt Stockholms alkoholisthem

.....	»	8,500: —
-------	---	----------

Transport kronor	15,500: —
------------------	-----------

	Transport kronor	15,500: —
för uppförande af ett bad- och tvätthus jämte klappbrygga vid nyssnämnda kuranstalt	»	12,000: —
såsom understöd för år 1910 åt kuranstalten Solvik å Styrsö	»	5,000: —
såsom bidrag till byggnadskostnaden för svenska diakonsällskapets alkoholisthem vid Stora Sköndal	»	12,000: —
såsom bidrag till uppehållande under år 1909 af verksamheten vid sistnämnda anstalt	»	6,000: —
till pristäflan för en folkskrift rörande alkoholismen	»	3,000: —
till främjande af järnvägsmännens helnykterhetsförbunds verksamhet	»	2,000: —
till internationella byrån för alkoholismens bekämpande	»	750: —
till främjande af svenska sällskapets för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapets, verksamhet under år 1910	»	12,000: —
till främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet under år 1910	»	10,000: —
till anordnande af kurser i alkohologi och hälsolära under åren 1909 och 1910 för seminariernas, allmänna läroverkens, flickskolornas och folkhögskolornas lärarkårer samt gymnastiklärarna vid rikets seminarier och allmänna läroverk äfvensom för anordnande af en liknande kurs år 1910 för folkskollärare	»	83,000: —
såsom understöd för år 1910 till utgifvande af åskådningsmaterieell för nykterhetsundervisningen	»	7,000: —
till understöd för fortsatt utgifvande under år 1910 af tidskriften Mimer	»	2,000: —
för främjande af Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet under år 1910	»	3,000: —
för främjande af Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet under år 1910	»	4,000: —
samt		
för främjande af Sveriges nationaltempels af tempelarordens studieverksamhet under år 1910	»	5,000: —
Summa kronor		182,250: —

samt att, sedan berörda belopp, 182,250 kronor, äfvensom de af Riksdagen från ifrågavarande medel tidigare anvisade belopp utgått, åter-

stoden af de medel, som under åren 1909 och 1910 komma att afsättas för ifrågavarande ändamål, ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder.

Hvad chefen för civildepartementet sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, bifalla samt förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle aflåtas till Riksdagen.

In fidem:

Pehr Thyselius.
